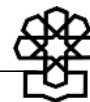

با نمایندگان مردم در مجلس نهم ۱۰. آشنایی با بخش آموزش و پرورش

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۲	چکیده
۴	مقدمه
۶	مفاهیم و اصطلاحات آموزش و پرورش
۸	اهمیت آموزش و پرورش
۹	شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و معیارهای ارزیابی آموزش و پرورش
۲۹	اسناد بالا دستی آموزش و پرورش
۳۷	نهادهای و سازمان‌های مرتبط با آموزش و پرورش
۳۸	نقاط قوت و ضعف آموزش و پرورش
۳۹	قانونگذاری جدید
۴۰	منابع و مأخذ

با نمایندگان مردم در مجلس نهم ۱۰. آشنایی با بخش آموزش و پرورش

پیشگفتار

جایگاه مجلس شورای اسلامی در مقام «خانه ملت» که «عصاره فضایل مردم» است و در جایگاه مرجع انحصاری قانونگذاری در کشور که صلاحیت نظارت بر امور کشور را هم دارد به قدری والاست که معمار کبیر انقلاب اسلامی خمینی روح‌الله این جایگاه را در رأس امور دانست.

وظیفه نمایندگی و وظیفه الهی در مقام نمایندگی مردم در نظام اسلامی است و نمایندگان محترم مجلس ضروری است که با علم و عمل به این تکلیف عمل نموده و پاسدار حقوق مردم شریف بوده و در تحقق اهداف انقلاب اسلامی تلاش نمایند.

مهمترین وظیفه مجلس شورای اسلامی و نمایندگان محترم مجلس، قانونگذاری و نظارت بر حسن اجرای قوانین مصوب است. بدیهی است برای کارآمدی و اثربخشی هرچه بیشتر فعالیت‌هایی که در بازه زمانی چهارساله دوره نهم مجلس در این دو عرصه انجام می‌گیرد لازم است تا نمایندگان محترم توجه خود را معطوف به موضوعات و مسائلی نمایند که تأثیر قانونگذاری آنها در نظام اجرایی کشور بادوام و فراگیر بوده و تضمین‌کننده توأمان توسعه و عدالت باشد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در راستای ارائه خدمت به نمایندگان محترم مبادرت به تهیه یک بسته اطلاع‌رسانی در موضوعات مختلف نموده است تا اطلاعات لازم و مورد نیاز اولیه را جهت نمایندگان برگزیده مردم در دوره نهم مجلس تأمین نماید و چنانچه نمایندگان برگزیده در موضوعاتی اطلاعات کمتری را داشته باشند با استفاده از این مجموعه امکان افزایش سطح دانش آنان در این موارد فراهم شود. موضوعاتی که در این سلسله گزارشات انتخاب شده‌اند در موضوعات مختلف حقوقی، سیاسی، اقتصادی، برنامه و بودجه، اجتماعی، زیربنایی، انرژی و صنعت و معدن با همین رویکرد برگزیده و اولویت‌گذاری شده‌اند.

امید است آنچه انتشار یافته و در اختیار قرار گرفته قابل استفاده و مفید باشد و اطلاعات اولیه لازم مورد نیاز را برای نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی فراهم نماید. همچنین امید است دوره نهم مجلس شورای اسلامی با همکاری تمام نهادهای مؤثر در سیاستگذاری و همت نمایندگان

شاهد دوره‌های پر بار و کارآمد از نظام قانونگذاری باشیم که مرضی حضرت حق جل و علا و حضرت بقیه‌الله قرار گیرد.

چکیده

هم‌اکنون نظام آموزش و پرورش کشور (بدون احتساب حدود ۵۰۰ هزار دانش‌آموز بزرگسال و ۴۰۰ هزار نوآموز پیش‌دبستانی)، دارای حدود ۱۲/۵ میلیون دانش‌آموز است که ۴۵/۵ درصد آنان در دوره ابتدایی، ۲۶/۳ درصد در دوره راهنمایی و ۲۸/۲ درصد در دوره متوسطه در ۱۱۳ هزار مدرسه و ۵۶۱ هزار کلاس تحصیل می‌کنند. این دانش‌آموزان از خدمات ۹۲۰ هزار معلم و کارمند در ۳۲ استان و ۷۲۰ منطقه آموزش و پرورش کشور بهره‌مندند. نسبت دختران دانش‌آموز در دوره ابتدایی ۴۹ درصد، در دوره راهنمایی ۴۷/۵ درصد، در دوره متوسطه ۴۹ درصد و در مجموع ۴۸/۴ درصد است. ۵۰ درصد مدارس و ۲۶ درصد دانش‌آموزان کشور در مناطق روستایی و عشایری هستند. همچنین تعداد ۱/۲ میلیون نفر از این دانش‌آموزان در بیش از ۱۶۰۰۰ مدرسه غیردولتی تحصیل می‌کنند.

در طی سال‌های بعد از انقلاب باسوادی ایرانیان ۶ ساله و بالاتر، از ۴۷ درصد به بیش از ۸۷ درصد افزایش پیدا کرده است. آمارها حاکی از آن است که در سال ۱۳۸۷ از کل جمعیت ۱۵-۲۴ ساله کشور ۹۷ درصد باسواد بوده‌اند.

قانون اساسی، سند چشم‌انداز، مصوبات مجلس، مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، نقشه جامع علمی کشور، قانون برنامه پنجم و مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش اسناد بالادستی وزارت آموزش و پرورش را تشکیل می‌دهند.

براساس سند چشم‌انداز به‌عنوان یکی از مهمترین اسناد بالادستی در افق ۱۴۰۴ ایران باید به رتبه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح آسیای جنوب غربی دست یابد. آموزش و پرورش از دستیابی به این رتبه مستثنا نیست. در سال ۱۳۹۰ (۲۰۱۱) ایران در جایگاه هفتم شاخص توسعه انسانی در منطقه قرار گرفت. این درحالی است که در شاخص آموزش در منطقه ایران در رتبه پانزدهم قرار دارد. هرچند که آمارها حاکی از رشد شاخص‌های توسعه‌ای ایران است، ولی هنوز تا دستیابی به اهداف افق ۱۴۰۴ فاصله زیادی دارد خصوصاً که سایر کشورهای منطقه نیز برای ارتقای سطح توسعه انسانی خود افزایش کارآیی آموزش و بهره‌مندی افراد جامعه از این امکانات را مورد توجه قرار داده‌اند.

نهادهای بین‌المللی مانند یونسکو شاخص‌هایی را برای آموزش و پرورش تعیین کرده‌اند (۷۸۲)

شاخص). آموزش و پرورش نیز در گذشته شاخص‌هایی مانند تعداد دانش‌آموز، تعداد معلم، نسبت تراکم دانش‌آموز، تعداد کارمند رسمی و پیمانی و... ارائه می‌کرد. اما در سال ۱۳۸۶ شورای عالی آموزش و پرورش شاخص‌های دیگری را که می‌تواند با دقت بیشتری نظام آموزشی را مورد ارزیابی قرار دهد تصویب کرد.

در حال حاضر مهمترین نقاط قوت در نظام آموزشی عبارتند از:

- حمایت مقام معظم رهبری و مجلس شورای اسلامی از انجام تحول بنیادین در نظام آموزشی کشور،

- وجود مراکز تربیت معلم، دانشگاه شهید رجایی و دانشگاه‌های مورد وثوق آموزش و پرورش برای تربیت نیروی انسانی،

- تمایل و اشتیاق خانواده‌ها به ادامه تحصیل فرزندانشان در مدارس،

- تهیه و تدوین سند تحول بنیادین آموزش و پرورش،

- همکاری و همگامی مردم خیر، تشکلهای «خیرین مدرسه‌ساز»،

- ارتباط آموزش و پرورش با مجامع جهانی و بین‌المللی برای تبادل تجربه و اطلاعات علمی.

همچنین مهمترین نقاط ضعف نظام آموزشی نیز به قرار ذیل است:

- عدم نگرش نظام‌مند به منابع انسانی، در تأمین، تربیت، نگهداشت و حفظ منزلت اجتماعی

معلمان و ارتقای علمی و حرفه‌ای آنان (تأمین نیروی انسانی از منابع مختلف که صلاحیت لازم برای تعلیم و تربیت را ندارند)،

- فقدان پوشش کامل تحصیلی در آموزش عمومی در راستای تحقق عدالت آموزشی،

- پژوهش‌محور نبودن تصمیمات (برنامه‌ریزی درسی، آموزشی، مدیریتی)،

- متناسب نبودن محتوای کتاب‌های درسی و برنامه‌های آموزشی آن با نیازهای جامعه و عدم

رعایت تفاوت‌های جنسیتی، فرهنگی، جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی،

- حافظه‌محور بودن روش‌های یادگیری - یاددهی و ارزشیابی از آموخته‌ها بر همین اساس،

- عدم حاکمیت سیاست واحد بر نهادهایی که به‌نحوی با موضوع تعلیم و تربیت در ارتباط هستند،

- بی‌توجهی به تعلیم و تربیت به‌عنوان اولویت اول نظام جمهوری اسلامی ایران و نگرش

مصرفی به آموزش و پرورش،

- فقدان استانداردهای علمی و آموزشی در ارکان نظام آموزشی از تجهیزات تا ابزار آموزشی

و کمک آموزشی، فضای آموزشی و پرورشی،

- فرسوده و نایمن بودن بخشی از ساختمان‌های آموزشی،

- نارسا بودن نظام مشاوره و نظام هدایت تحصیلی دانش‌آموزان،

- کم‌توجهی به روش تدریس فعال در کلاس،
- سیاست‌زدگی نظام مدیریتی آموزش و پرورش و دخالت تصمیمات سلیقه‌ای،
- عدم تطابق بین نوع تحصیلات دانش‌آموزان و شرایط شغل و اشتغال،
- به‌روز نبودن تجهیزات و ماشین‌آلات، ابزار آموزشی و کمک آموزشی هنرستان‌ها و مدارس،
- کمبود نیروی انسانی در حوزه فنی‌وحرفه‌ای.

مقدمه

در طی سال‌های بعد از انقلاب باسواد ایرانیان ۶ ساله و بالاتر، از ۴۷ درصد به بیش از ۸۷ درصد افزایش پیدا کرده است. آمارها حاکی از آن است که در سال ۱۳۸۷ از کل جمعیت ۲۴-۱۵ ساله کشور ۹۷ درصد باسواد بوده‌اند و نرخ باسواد مردان و زنان در این گروه سنی با اختلاف بسیار ناچیز به ترتیب ۹۷/۴ درصد برای مردان و ۹۶/۶ درصد برای زنان محاسبه گردیده و تعداد آموزشگاه‌ها از ۵۰ هزار به ۱۵۰ هزار واحد رسیده است.

ایجاد ۴۰۰۰ مدرسه شبانه‌روزی - ۱۲۰۰ مدرسه نمونه‌دولتی - ۶۰۰۰ مدرسه عشایری، امکان و فرصت ادامه تحصیل در دوره‌های بالاتر آموزشی را برای صدها هزار نفر از فرزندان مستعد روستایی و عشایری فراهم کرده است.

در این سال‌ها، ۴۵۰ مدرسه راهنمایی و دبیرستان ویژه پرورش استعدادها درخشان، ۳۰۰۰ مدرسه مستقل و کلاس ضمیمه برای آموزش و پرورش کودکان استثنایی و دچار نارسایی، ۱۲۰ مدرسه برای دانش‌آموزان خارج از کشور، ۲۰۰۰۰ واحد برای آموزش نوآموزان پیش‌دبستانی، ۳۰۰ اردوگاه، ۱۳۰۰ کانون فرهنگی و تربیتی، ۷۰۰ مرکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۴۰۰۰۰ کتابخانه و ۳۰۰ پژوهش‌سرای دانش‌آموزی برای غنی‌سازی و کیفیت‌بخشی به آموزش در اقصی نقاط کشور ایجاد شده است.

پوشش افراد لازم‌التعلیم ۶ تا ۱۰ ساله از حدود ۶۰ درصد، به نزدیک ۱۰۰ درصد ارتقا یافته و بیش از ۲۲۰۰ مرکز آموزش از راه دور نیز امکان دسترسی به تحصیلات رسمی حداقل ۴۰۰ هزار نفر دانش‌آموز سنین مختلف را فراهم کرده است.

در این سال‌ها بیش از ۵۰۰ هزار نفر از معلمان متعهد و کارآمد از مراکز تربیت معلم فارغ‌التحصیل شدند. صدها هزار نفر از فارغ‌التحصیلان علاقمند دانشگاه‌ها به معلمی نیز جذب آموزش و پرورش شده‌اند به طوری‌که درحال حاضر بیش از ۶۱ درصد از معلمان دارای مدارک تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا هستند.

در حال حاضر آموزش (عمومی) در ایران شامل دو دوره رسمی ابتدایی و راهنمایی تحصیلی است. آموزش ابتدایی اولین دوره رسمی در ساختار نظام آموزشی کشور است. حداقل سن ورود به پایه اول ابتدایی ۶ سال تمام و حداکثر سن ثبت نام پایه اول در مناطق شهری ۹ سال و در مناطق روستایی و عشایری ۱۱ سال است. حداکثر سن ثبت نام در دوره ابتدایی در مناطق شهری ۱۴ سال تمام و مناطق روستایی و عشایری ۱۶ سال تمام است

هم‌اکنون نظام آموزش و پرورش کشور (بدون احتساب حدود ۵۰۰ هزار دانش‌آموز بزرگسال و ۴۰۰ هزار نوآموز پیش‌دبستانی)، دارای حدود ۱۲/۵ میلیون دانش‌آموز است که ۴۵/۵ درصد آنان در دوره ابتدایی، ۲۶/۳ درصد در دوره راهنمایی و ۲۸/۲ درصد در دوره متوسطه در ۱۱۳ هزار مدرسه و ۵۶۱ هزار کلاس تحصیل می‌کنند. این دانش‌آموزان از خدمات ۹۲۰ هزار معلم و کارمند در ۳۲ استان و ۷۲۰ منطقه آموزش و پرورش کشور بهره‌مندند. نسبت دختران دانش‌آموز در دوره ابتدایی ۴۹ درصد، در دوره راهنمایی ۴۷/۵ درصد، در دوره متوسطه ۴۹ درصد و در مجموع ۴۸/۴ درصد است. ۵۰ درصد مدارس و ۲۶ درصد دانش‌آموزان کشور در مناطق روستایی و عشایری هستند. همچنین تعداد ۱/۲ میلیون نفر از این دانش‌آموزان در بیش از ۱۶۰۰۰ مدرسه غیردولتی تحصیل می‌کنند.

اجرای برنامه‌هایی چون توسعه و کیفیت‌بخشی به مراکز پیش‌دبستانی و روستا مهدها، با کمک بخش غیردولتی، توسعه و تقویت برگزاری کلاس‌های آمادگی در مناطق روستایی و دوزبانه، کیفیت‌بخشی به اجرای طرح سنجش سلامت جسمی و آمادگی تحصیلی و تشکیل شناسنامه سلامت ۱/۲ میلیون نفر کودک ۶ ساله، قبل از ورود به پایه اول ابتدایی در هر سال، از برنامه‌های کیفیت‌بخش آموزش و پرورش کشور، (در راستای هدف شماره ۱ برنامه آموزش برای همه) است. در راستای جذب ۱۰۰ درصدی همه کودکان بازمانده از تحصیل، توسعه عدالت آموزشی و توجه خاص به سایر اقشار نیازمند توجه، به‌ویژه در مناطق روستایی، توجه به تربیت‌بدنی و آموزش حداقل یک رشته ورزشی به دانش‌آموزان دوره ابتدایی، تغذیه و بهداشت همگانی و رایگان دانش‌آموزان، غنی‌سازی اوقات فراغت، ایجاد ۸۰۰۰ مجتمع آموزشی و تربیتی همکار و هماهنگ در مناطق روستایی و حتی شهری، تأسیس و راه‌اندازی ۱۰ هزار مدرسه قرآنی در راستای تحقق اهداف سند راهبردی آموزش و پرورش، تهیه برنامه درسی ملی به‌منظور ایجاد انعطاف در برنامه‌های آموزشی و درسی و تطبیق بیشتر محتوای کتب درسی با نیازها و ویژگی‌های کشور، اجرای ارزشیابی توصیفی و برنامه‌ریزی برای کاهش قابل توجه افت تحصیلی، کاهش تعداد مردودان و تارکان مدرسه و افزایش نرخ گذر تحصیلی، تأمین نیروی انسانی متخصص و بومی مناطق محروم روستایی و عشایری و توجه به انگیزش، رفاه، منزلت و معیشت معلمان و کارکنان، استفاده از ظرفیت‌های شورای اسلامی شهر و روستا و تشکل‌های غیردولتی، مشارکت بیشتر

اولیای دانش‌آموزان در اداره مدرسه و ده‌ها راهبرد و اقدام دیگر از اولویت‌های برنامه‌ریزی شده و در حال اجرای وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران است.

مفاهیم و اصطلاحات آموزش و پرورش

قبل از تصویب سند تحول راهبردی عبارت آموزش و پرورش با دو واژه معنا می‌شد. پرورش به بعد تربیتی و آموزش به بعد علمی در دل نظام آموزشی اطلاق می‌شد. در حالی که امروزه به جای عبارت آموزش و پرورش واژه تربیت قرار گرفته است. کلید واژه‌های نظام آموزشی با گذشته تفاوت پیدا کرده است. هم‌اکنون در سند تحول راهبردی کلید واژه‌های نظام آموزشی به قرار ذیل معنا شده است:

۱. سند تحول راهبردی نظام تربیت رسمی و عمومی در افق چشم‌انداز بیست‌ساله کشور: مجموعه‌ای است دربردارنده مؤلفه‌های بیانیه ارزش‌ها (مبانی نظری و اصول)، مأموریت، چالش‌ها، چشم‌انداز، هدف‌های کلان، هدف‌های عملیاتی، راهبردهای اصلی و فرعی (راهکارها) و شاخص‌های معرف چگونگی تحقق هدف‌ها، که به‌عنوان پایه، ملاک و راهنمای تصمیم‌گیری‌های اساسی برای، هدایت، راهبری، نظارت و استقرار نظام تربیت رسمی و عمومی کشور در سطح ملی، به‌منظور تحقق تحولات محتوایی و ساختاری مورد استناد و استفاده قرار می‌گیرد.

۲. تربیت (تعریف برگزیده): تربیت عبارت است از: «جریان تعاملی زمینه‌سازِ تکوین و تعالی پیوسته هویت افراد جامعه و شکل‌گیری و اعتلای مداوم جامعه سالم براساس نظام معیار اسلامی در جهت هدایت فرد و جامعه به سوی تحقق حیات طیبه در همه مراتب و ابعاد، به‌گونه‌ای که متریبان آماده شوند به‌طور آگاهانه و اختیاری در این مسیر حرکت کنند».

۳. رویکرد عرضه‌مدار، رویکرد تقاضامدار: در شرایط فعلی، تخصیص منابع در تربیت رسمی و عمومی ایران عمدتاً عرضه‌مدار می‌باشد. به ترتیبی که تقریباً مجموع منابع مالی دولت برای آموزش و پرورش از طریق بودجه عمومی در اختیار مدارس دولتی عرضه‌کننده خدمات آموزشی قرار می‌گیرد. در برابر، در رویکرد تقاضامدار، در هنگام تخصیص منابع مالی دولت، طرف تقاضای آموزش یعنی دانش‌آموزان و خانواده‌ها نیز مورد توجه قرار می‌گیرند. این کار از طریق، توسعه کمک‌های مالی به متقاضیان آموزش (در قالب پته آموزشی، بورس تحصیلی، کمک مستقیم مالی، و...) صورت می‌گیرد که از این راه، متقاضیان بتوانند در مؤسسات و مدارس با کیفیت بالاتر (اعم از دولتی و غیردولتی) ثبت‌نام نمایند و «دامنه انتخاب» آنها گسترش یابد.

۴. شایستگی‌های پایه: آن‌دسته از صفات و توانمندی‌ها هستند، که متریبان باید آنها را برای

وصول به مرتبه‌ای لازم یا شایسته از آمادگی عموم افراد جامعه برای تحقق حیات طیبه کسب کنند.

۵. شایستگی‌های ویژه: آن گروه از صفات و توانمندی‌هاست که در سطحی بالاتر از سطح مورد انتظار از آمادگی همگان جهت تحقق حیات طیبه است و افراد برحسب علاقه و استعداد فعلیت یافته خود و نیازهای خاص جامعه، آنها را کسب می‌کنند.

۶. برنامه درسی: به مجموعه فرصت‌های تربیتی نظام‌مند و طرح‌ریزی شده (از سطح ملی، منطقه‌ای و محلی تا مدرسه و کلاس درس با طیف مخاطبان بسیار گسترده و فراگیر تا بسیار محدود) و نتایج مترتب بر آنها اطلاق می‌شود که متریبان برای کسب شایستگی‌های لازم جهت درک و اصلاح موقعیت در معرض آنها قرار می‌گیرند تا با تکوین و تعالی پیوسته هویت خویش مرتبه قابل قبولی از آمادگی برای تحقق حیات طیبه در همه ابعاد را به دست آورند.

۷. ساختار تلفیقی و مسئله‌محور برنامه درسی: به برنامه درسی تجویزی یا الزامی گفته می‌شود که با استفاده از رویکرد حل مسئله یا قالب حل مسئله در تدوین هدف‌ها، از انعطاف برخوردار شده و یادگیری از عمق و غنای بیشتری برخوردار می‌شود.

۸. آموزش فراگیر (برای کودکان استثنایی و تیزهوش): به نوعی برنامه آموزشی گفته می‌شود که در آن آموزش کودکان استثنایی و تیزهوش به جای آنکه در مدارس اختصاصی و جدای از عموم همسالان آنها صورت گیرد، در درون مدارس معمولی، ولی با توجه ویژه به توانایی‌های آنان، برگزار می‌شود.

۹. آموزش برای همه: برنامه آموزش برای همه، یکی از برنامه‌های جهانی توسعه بخش آموزش و پرورش است که در سال ۲۰۰۰ میلادی در مجمع جهانی آموزش در شهر داکار کشور سنگال مورد تعهد ۱۶۴ کشور عضو سازمان یونسکو قرار گرفته است. اکنون این برنامه جزء اصلی‌ترین فعالیت‌های یونسکو در حوزه آموزش محسوب می‌شود. این برنامه از ۶ آرمان و ۴ گروه هدف تشکیل شده است.

آرمان‌ها عبارتند از: توسعه آموزش‌های پیش‌دبستان، کامل شدن پوشش تحصیلی دوره ابتدایی، افزایش ۵۰ درصدی فعالیت‌های سوادآموزی، رفع نابرابری‌های جنسیتی، آموزش مهارت‌های زندگی و ارتقای کیفیت آموزش.

گروه‌های هدف عبارتند از: کودکان پیش از دبستان، جمعیت لازم‌التعلیم آموزش پایه، کودکان خارج از مدرسه و بزرگسالان بیسواد. این برنامه از سال ۲۰۰۰ آغاز شده و تا سال ۲۰۱۵ ادامه خواهد یافت.^۱

۱. یونسکو، گزارش جهانی پایش آموزش برای همه سال ۲۰۰۸، ترجمه دفتر منطق‌های یونسکو در تهران، دفتر همکاری‌های علمی و بین‌المللی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۷.

۱۰. رویکرد تخصص‌گرایی نرم: در برنامه درسی دوره متوسطه، رویکرد «گرایش تخصصی نرم»^۱ از شکل‌گیری «افتراق برنامه‌ای»^۲ یا ایجاد شاخه‌های تحصیلی تخصصی^۳ به صورت از پیش طراحی شده جلوگیری می‌کند. چنین جهت‌گیری در برنامه درسی دوره متوسطه موجب می‌شود که انتخاب رشته (شاخه) تحصیلی و قرار گرفتن دانش‌آموز در یک مسیر کم‌وبیش ثابت اتفاق نیافتد و دانش‌آموزان متناسب با شرایط و توانمندی‌های فردی و عوامل تأثیرگذار محیطی (خصوصاً ضوابط ورود به رشته‌های مختلف تحصیلی در آموزش عالی یا تقاضای مشاغل مختلف مورد علاقه فرد) از میان مجموعه دروس متنوع ارائه شده (در مدرسه محل اصلی تحصیل یا آموزشگاه‌های اقماری) دست به انتخاب زده و به آزادانه‌ترین شکل سعی در ایجاد هماهنگی میان برنامه درسی با استعدادها و علایق خود بنماید.

۱۱. آموزش فنی و حرفه‌ای عام: منظور نوعی از آموزش فنی و حرفه‌ای است که در آن، براساس رویکرد تخصص‌گرایی نرم، دانش‌آموزان می‌توانند شایستگی‌های لازم برای ورود به یک حرفه (و نه یک شغل تخصصی) را در دوره متوسطه کسب نمایند.

۱۲. سازوکار درس پژوهی: منظور سازوکار توانمندسازی معلمان است که آنان را برای مداخله مؤثر در برنامه‌ریزی درسی در سطح مدرسه، با استفاده از شیوه تحقیق عمل^۴ به همراه گروهی از معلمان آماده می‌سازد.

اهمیت آموزش و پرورش

آموزش و پرورش به عنوان یک پدیده اجتماعی از گذشته تا حال به عنوان یک عنصر اثرگذار در فرآیند تحقق اهداف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نقش مؤثری را ایفا می‌کند. یکی از اهداف رسمی آموزش و پرورش آمادگی برای زندگی آینده از راه یادگیری مؤثر و مفید است. آموزش و پرورش موجب ایجاد خلاقیت‌ها و بروز استعدادها می‌شود و مهارت را بالا می‌برد، لذا هزینه در آموزش و پرورش نه یک هزینه مصرفی، بلکه سرمایه‌گذاری تلقی می‌گردد و سرمایه انسانی که در اثر سرمایه‌گذاری از طریق آموزش و پرورش حاصل می‌شود، نظیر سرمایه‌های فیزیکی بهره‌وری را افزایش می‌دهد.

جهان امروز دریافته است که آموزش افراد نوعی سرمایه‌گذاری ملی است و هر کشوری که

-
1. Soft Specialization
 2. Curriculum Differentiation
 3. Tracking
 4. Lesson Study
 5. Action Research

در این راه تلاش بیشتری کند، بدون شک از رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بیشتری در آینده برخوردار خواهد شد. سرمایه انسانی که در نتیجه آموزش حاصل می‌شود از مهمترین عوامل رشد و توسعه همه‌جانبه به‌شمار می‌آید. دلایل فراوانی بر ضرورت توجه خاص به آموزش و پرورش و توسعه منابع انسانی از طرف دولت‌هایی که هدفشان بالا بردن رشد اقتصادی و بهبود پرورش انسانی است در اختیار می‌باشد و مهمتر از همه کوشش برای بهبود و گسترش آموزش و پرورش برای اعتلای آحاد افراد در ابعاد اخلاقی، بهداشت و تغذیه، توسعه تکنولوژی، رفع نابرابری‌ها و توسعه منابع انسانی، فرهنگی - اجتماعی و توسعه اقتصادی است.

سرمایه‌گذاری در آموزش و پرورش و تربیت نیروی انسانی یک سرمایه‌گذاری بلندمدت محسوب می‌شود، زیرا از آغاز سرمایه‌گذاری تا موقع بهره‌برداری از آن، زمان زیادی مورد نیاز است. ولی سرمایه‌گذاری در امر آموزش و پرورش به‌ویژه برای جوامع درحال توسعه فوق‌العاده سودآور است.

به‌هر حال امروزه حجم سرمایه‌گذاری در آموزش و پرورش رشد قابل توجهی داشته است و نرخ رشد سرمایه انسانی بیش از نرخ رشد سرمایه فیزیکی و مادی است. حتی امروزه سرمایه‌گذاری در این امر نه تنها توسط دولت، بلکه توسط خانواده به دلایلی نظیر افزایش بهره‌وری، افزایش قدرت کسب درآمد بیشتر، آثار مثبت تشخیصی و اجتماعی و... از افزایش چشمگیری برخوردار است.

شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و معیارهای ارزیابی آموزش و پرورش

برای بررسی شاخص‌های آموزش و پرورش از چند روش می‌توان استفاده کرد. برخی از این روش‌ها به قرار زیر است:

۱. بررسی شاخص آموزش به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های شاخص توسعه انسانی (HDI)،
۲. بررسی شاخص‌های نظام آموزش و پرورش کشور مانند شاخص تعداد دانش‌آموز، تعداد کلاس، تعداد معلم، نرخ پوشش تحصیلی، درصد باسوادی در گروه‌های سنی مختلف و ...،
۳. بررسی شاخص آموزش به‌عنوان شاخص مستقل در سطح بین‌المللی (یونسکو)،
۴. شاخص‌های نظام آموزشی تصویب شده در شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ بهمن‌ماه ۱۳۸۶ و اعلام شده در اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۷.

البته لازم به‌ذکر است که از جهات دیگری نیز شاخص‌های آموزشی، مانند شاخص سواد خواندن و درک مطلب، شاخص ریاضی و علوم (پرلز و تیمز) قابل بررسی هستند.

۱. بررسی شاخص آموزش به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های شاخص توسعه انسانی

شاخص توسعه انسانی نام جدولی است تناسبی که در آن کشورهای جهان براساس فاکتورهایی از جمله درآمد سرانه واقعی، نرخ باسوادی، آموزش، بهداشت، تغذیه و نیز امید به زندگی (در بدو تولد) مورد مقایسه قرار می‌گیرند. این شاخص از سال ۱۹۹۱ میلادی توسط برنامه توسعه سازمان ملل متحد به مرحله اجرا گذاشته شد و از آن پس هر ساله فهرستی از کشورهای جهان را به‌ترتیب بالاترین تا پایین‌ترین رتبه‌ها را در مقایسه با نمودارها و کشورهای دیگر منتشر می‌کند. کشورهای که در رده‌های بالای شاخص توسعه انسانی قرار دارند، کشورهای توسعه‌یافته و کشورهایی که در رده‌های پایین شاخص توسعه انسانی قرار دارند، کشورهای توسعه‌نیافته و عقب افتاده‌تری از نظر پیشرفت‌های جهانی هستند.

در میان کشورهای مورد بررسی سازمان ملل متحد، ایران به لحاظ شاخص توسعه انسانی در رتبه ۸۸ قرار دارد. همچنین رتبه ایران در شاخص آموزش و پرورش به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های توسعه انسانی در سال ۲۰۱۱ در جدول UNDP، ۱۱۲ است. شاخص ایران در این جدول ۰/۶۴ در آموزش و پرورش است (جداول ۲۱).

جدول ۱. جایگاه ایران در HDI (شاخص توسعه انسانی تا سال ۲۰۱۱)

رتبه‌بندی کشورها	کشور	۱۹۸۰	۱۹۸۵	۱۹۹۰	۱۹۹۵	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱
	شاخص توسعه انسانی (بسیار بالا)	۰/۷۰۶	۰/۷۳۴	۰/۷۷	۰/۸۲	۰/۸۵۱	۰/۸۷۷	۰/۸۷۹	۰/۸۸۳	۰/۸۸۸	۰/۸۹۲	۰/۸۹۴	۰/۸۹۴
	شاخص توسعه انسانی (بالا)	۰/۵۱۸	۰/۵۵۵	۰/۵۸۱	۰/۶۰۸	۰/۶۵۳	۰/۶۹۲	۰/۶۹۵	۰/۷۰۱	۰/۷۰۷	۰/۷۱۲	۰/۷۱۶	۰/۷۱۵
	شاخص توسعه انسانی (متوسط)	۰/۳۳۲	۰/۳۶۷	۰/۴۰۱	۰/۴۴۳	۰/۴۸۲	۰/۵۲۹	۰/۵۳۴	۰/۵۴۵	۰/۵۵۱	۰/۵۵۷	۰/۵۶۱	۰/۵۶۱
	شاخص توسعه انسانی (پایین)	۰/۱۹۶	۰/۲۲۸	۰/۲۴۶	۰/۲۷۷	۰/۳۰۵	۰/۳۶۱	۰/۳۶۸	۰/۳۷۷	۰/۳۸۳	۰/۳۸۹	۰/۳۹۲	۰/۳۹۲
۸۸	جمهوری اسلامی ایران	۰/۲۷۹	۰/۳۲۴	۰/۳۹	۰/۴۶	۰/۵۲۸	۰/۵۷۷	۰/۶۰۱	۰/۶۱۶	۰/۶۲۳	۰/۶۳	۰/۶۴	۰/۶۴

جدول ۲. برخی کشورهای عضو یونسکو از جهت شاخص آموزش و پرورش تا سال ۲۰۱۱

رتبه‌بندی کشورها	کشور	۱۹۸۵	۱۹۹۰	۱۹۹۵	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱
۱	نروژ	۰/۷۷	۰/۸۲	۰/۸۷	۰/۹۵	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۸۷	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۹
۲	استرالیا	۰/۹۵	۰/۹۵	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۷۹	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۸
۴	آمریکا	۰/۸۹	۰/۹۲	۰/۹۴	۰/۹۴	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۹۳۶	۰/۹۴	۰/۹۴	۰/۹۴
۵	نیوزلند	۰/۸۵	۰/۸۷	۰/۹۴	۰/۹۶	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۹۹۶	۱	۱	۱
۶	کانادا	۰/۸۳	۰/۸۸	۰/۹	۰/۸۸	۰/۹	۰/۹	۰/۹۱	۰/۹۱۴	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۳
۹	آلمان	۰/۶۲	۰/۷۲	۰/۸۱	۰/۸۶	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۹۲۸	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۹۳
۱۲	ژاپن	۰/۷۴	۰/۷۶	۰/۸۱	۰/۸۴	۰/۸۶	۰/۸۷	۰/۸۷	۰/۸۷۶	۰/۸۸	۰/۸۸	۰/۸۸

رتبه‌بندی کشورها	کشور	۱۹۸۵	۱۹۹۰	۱۹۹۵	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱
۱۳	هنگ کنگ	-/۶۴	-/۶۹	-/۷۱	-/۷۳	-/۷۶	-/۷۶	-/۷۹	-/۸۲۱	-/۸۳	-/۸۴	-/۸۴
۱۵	کره	-/۶۹	-/۷۴	-/۸۱	-/۸۶	-/۹	-/۹۱	-/۹۲	-/۹۲۵	-/۹۳	-/۹۳	-/۹۳
۱۹	اتریش	-/۶۷	-/۷۱	-/۷۵	-/۷۹	-/۸۱	-/۸۲	-/۸۳	-/۸۴	-/۸۵	-/۸۶	-/۸۶
۲۶	سنگاپور	-/۰	-/۰	-/۰	-/۶۶	-/۷۱	-/۷۲	-/۷۳	-/۷۴	-/۷۵	-/۷۵	-/۷۵
۳۰	امارات متحده عربی	-/۳۹	-/۴۶	-/۵۲	-/۵۷	-/۶۷	-/۶۹	-/۷	-/۷۱۸	-/۷۳	-/۷۴	-/۷۴
۵۶	عربستان سعودی	-/۵۳	-/۵۷	-/۶	-/۶۲	-/۶۵	-/۶۶	-/۶۷	-/۶۷۶	-/۶۸	-/۶۹	-/۶۹
۶۱	مالزی	-/۵	-/۵۳	-/۵۹	-/۶۵	-/۷۱	-/۷۱	-/۷۱	-/۷۲۱	-/۷۳	-/۷۳	-/۷۳
۷۱	لبنان	-/۰	-/۰	-/۰	-/۰	-/۶۸	-/۶۸	-/۶۹	-/۶۹	-/۷	-/۷	-/۷
۸۶	ارمنستان	-/۶۵	-/۶۷	-/۶۸	-/۷۳	-/۷۳	-/۷۴	-/۷۶	-/۷۵۱	-/۷۶	-/۷۶	-/۷۶
۸۸	ایران	-/۳۲	-/۳۹	-/۴۶	-/۵۳	-/۵۸	-/۶	-/۶۲	-/۶۲۳	-/۶۳	-/۶۴	-/۶۴
۱۱۳	مصر	-/۳۴	-/۳۸	-/۴۳	-/۴۹	-/۵۲	-/۵۳	-/۵۴	-/۵۴۴	-/۵۵	-/۵۶	-/۵۶
۱۲۴	اندونزی	-/۳۹	-/۳۹	-/۴۵	-/۴۸	-/۵۳	-/۵۴	-/۵۶	-/۵۶۲	-/۵۸	-/۵۸	-/۵۸
۱۳۲	عراق	-/۳	-/۳۵	-/۳۹	-/۴۳	-/۴۸	-/۴۸	-/۴۸	-/۴۸۶	-/۴۹	-/۴۹	-/۴۹
۱۳۴	هند	-/۲۸	-/۳۲	-/۳۵	-/۳۷	-/۴۲	-/۴۳	-/۴۴	-/۴۴۱	-/۴۵	-/۴۵	-/۴۵
۱۴۵	پاکستان	-/۲۳	-/۲۴	-/۲۷	-/۲۹	-/۳۶	-/۳۶	-/۳۷	-/۳۷۸	-/۳۸	-/۳۹	-/۳۹

نروژ، استرالیا، آمریکا، ایرلند، لیختن اشتاین، هلند، کانادا، سوئد، آلمان و ژاپن از لحاظ شاخص توسعه انسانی در سال ۲۰۱۰ به ترتیب رتبه‌های اول تا دهم را کسب کردند. زیمبابوه نیز از این لحاظ در انتهای این رتبه‌بندی قرار گرفته است..

نرخ باسوادی افراد بالای ۱۵ سال در کشور ما ۸۴ درصد و شاخص آموزش در کشور نیز ۰/۶۴ اعلام شده است.

با توجه به ابلاغ سند چشم‌انداز بیست‌ساله ازسوی رهبر معظم انقلاب، برنامه‌ریزان اقتصادی کشور می‌توانند شاخص توسعه انسانی را معیاری برای ارزیابی اهداف مندرج در سند چشم‌انداز قرار دهند. براساس سند فوق، ایران در افق ۱۴۰۴ کشوری است که در ۳ بعد اقتصادی، علمی و فناوری به جایگاه اول در منطقه دست یافته است.

با ارزیابی دقیق‌تر گزارش مربوط به شاخص توسعه انسانی که ازسوی سازمان ملل متحد منتشر شده هم می‌توان موقعیت فعلی ایران در میان کشورهای منطقه را دریافت و هم می‌توان به برنامه‌ریزی برای تحقق اهداف چشم‌انداز پرداخت.

کلامی از امام راحل می‌تواند در این راه بسیار کارگشا باشد که فرموده‌اند: «توسعه مطلوب آن است که در همه ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی صورت گیرد. بدون شک توسعه اقتصادی و اجتماعی بدون توسعه فرهنگی به کمال مطلوب نمی‌رسد».

-وضعیت شاخص توسعه انسانی جمهوری اسلامی ایران در منطقه آسیای جنوب غربی

تا قبل از دهه ۱۹۷۰ درآمد سرانه هر کشور به‌عنوان مبنای سنجش میزان توسعه‌یافتگی کشورها در نظر گرفته می‌شد. اگر چه رشد درآمد سرانه برای دستیابی به برخی از اهداف لازم است، اما نمی‌تواند بسیاری از جوانب مهم زندگی بشری را دربرگیرد. بدین منظور برای رفع این مشکل شاخص توسعه انسانی HDI به‌عنوان مقیاس اندازه‌گیری توسعه معرفی شده که از لحاظ ابعاد توسعه‌ای می‌توان گفت دامنه قلمرو آن بسیار گسترده‌تر از درآمدهای سرانه بوده، زیرا بخشی از ابعاد اجتماعی و فرهنگی در کنار بعد اقتصادی توسعه نیز در HDI مد نظر است. با توجه به اهمیت ارزیابی شاخص توسعه انسانی در برنامه‌های توسعه‌ای کشور و جایگاه جمهوری اسلامی ایران در منطقه آسیای جنوب غربی، ارائه تصویر کلی برای سیاستگذاری و برنامه‌ریزی مهم است تا بر مبنای این شاخص، بتوان در چشم‌انداز توسعه بیست‌ساله نظام به جایگاه بالاتری از این شاخص در منطقه یاد شده دست یافت، زیرا برخی اعتقاد دارند که جمهوری اسلامی ایران می‌تواند از ۰/۶۴ در سال ۲۰۱۱ به سطح رقم ۰/۸۲ در پایان برنامه پنجم برسد که متناظر با آن نیز رشد اقتصادی ۸ درصد خواهد بود. برخی هم رقم کمتری را برای ایران پیش‌بینی می‌کنند. همچنین برخی دیگر نیز با فرض دستیابی به رقم ۰/۸۲ در پایان برنامه، تغییرات اجزای شاخص توسعه انسانی را مورد تأکید

قرار می‌دهند، زیرا هدفگذاری اجزای آن نقش تعیین‌کننده‌ای در دستیابی به HDI هدفگذاری شده، دارد که بین آنها تغییر در شاخص درآمد سرانه و رشد اقتصادی متناظر با آن مهم است. کشور جمهوری اسلامی ایران در سال ۲۰۱۱ از نظر رتبه‌بندی شاخص توسعه انسانی HDI بین کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی (حوزه مد نظر سند چشم‌انداز بیست‌ساله نظام) در رتبه هفتم قرار دارد (جدول ۳). روند شاخص توسعه انسانی ایران در سه دهه اخیر نشان می‌دهد که این روند صعودی بوده است (نمودار ۱ و ۲). این روند در اکثر کشورهای منطقه یاد شده مشاهده می‌شود. هر چند ممکن است تغییرات این روند بین کشورها تا حدودی متفاوت باشد.

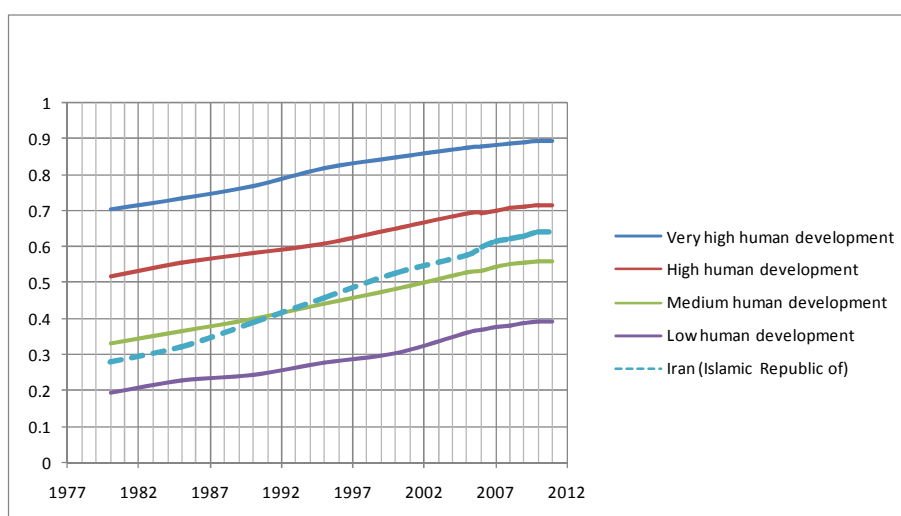
جدول ۳. وضعیت ایران در شاخص توسعه انسانی در منطقه در سال ۲۰۱۱

رتبه شاخص آموزش در منطقه	رتبه شاخص آموزش در دنیا	شاخص آموزش (در توسعه انسانی)	رتبه شاخص توسعه انسانی در منطقه	رتبه شاخص توسعه انسانی در دنیا	شاخص توسعه انسانی	کشورهای منطقه - حوزه سند چشم‌انداز	ردیف
۱۴	۹۸	۰/۶۷۱	۱۳	۹۱	۰/۷	آذربایجان	۱
۶	۶۵	۰/۷۴۱	۲	۳۰	۰/۸۴۶	امارات متحد عربی	۲
۹	۸۱	۰/۷۱	۱۵	۹۵	۰/۶۹۸	اردن	۳
۴	۵۶	۰/۷۶	۱۰	۸۶	۰/۷۱۶	ارمنستان	۴
۸	۸۰	۰/۷۱۱	۱۷	۱۱۵	۰/۶۴۱	ازبکستان	۵
۲۴	۱۶۵	۰/۳۶۷	۲۵	۱۷۲	۰/۳۹۸	افغانستان	۶
۱۵	۱۱۲	۰/۶۴	۱۱	۸۸	۰/۷۰۷	ایران	۷
۵	۶۰	۰/۷۴۷	۴	۴۲	۰/۸۰۶	بحرین	۸
۲۳	۱۶۱	۰/۳۸۶	۲۳	۱۴۵	۰/۵۰۴	پاکستان	۹
۱۰	۸۳	۰/۷۰۴	۲۱	۱۲۷	۰/۶۰۷	تاجیکستان	۱۰
۱۷	۱۲۱	۰/۵۸۳	۱۴	۹۲	۰/۶۹۹	ترکیه	۱۱
۱	۱۵	۰/۹۰۷	۱	۱۷	۰/۸۸۸	رژیم اشغالگر صهیونیستی	۱۲
۲۱	۱۳۲	۰/۵۳۴	۱۹	۱۱۹	۰/۶۳۲	سوریه	۱۳
۲۲	۱۴۰	۰/۴۹۱	۲۲	۱۳۲	۰/۵۷۳	عراق	۱۴
۱۲	۹۱	۰/۶۸۹	۵	۵۶	۰/۷۷	عربستان سعودی	۱۵
۲۰	۱۳۱	۰/۵۳۹	۱۲	۸۹	۰/۷۰۵	عمان	۱۶
۱۳	۹۷	۰/۶۷۴	۱۷	۱۱۴	۰/۶۴۱	فلسطین اشغالی	۱۷
۷	۷۶	۰/۷۱۶	۲۰	۱۲۶	۰/۶۱۵	قرقیزستان	۱۸
۳	۳۵	۰/۸۳۴	۷	۶۸	۰/۷۴۵	قزاقستان	۱۹
۱۶	۱۱۵	۰/۶۲۳	۳	۳۷	۰/۸۳۱	قطر	۲۰
۱۸	۱۲۴	۰/۵۷۷	۶	۶۳	۰/۷۶	کویت	۲۱
۲	۳۳	۰/۸۳۹	۹	۷۵	۰/۷۳۳	گرجستان	۲۲

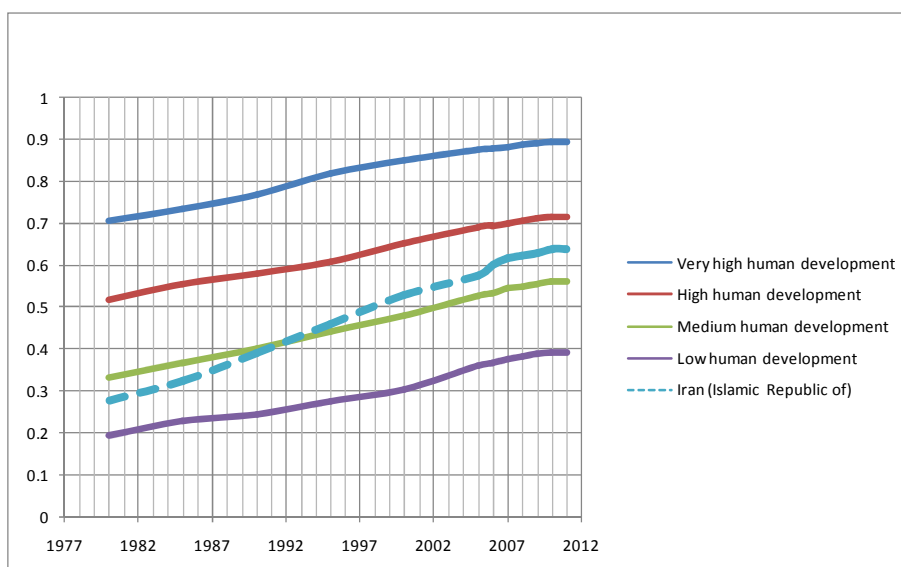

ردیف	کشورهای منطقه - حوزه سند چشم‌انداز	شاخص توسعه انسانی	رتبه شاخص توسعه انسانی در دنیا	رتبه شاخص توسعه انسانی در منطقه	شاخص آموزش (در توسعه انسانی)	رتبه شاخص آموزش در دنیا	رتبه شاخص آموزش در منطقه
۲۳	لبنان	۰/۷۳۹	۷۱	۸	۰/۶۹۵	۸۶	۱۱
۲۴	مصر	۰/۶۴۴	۱۱۳	۱۶	۰/۵۶	۱۲۹	۱۹
۲۵	یمن	۰/۴۶۲	۱۵۴	۲۴	۰/۳۱	۱۷۵	۲۵

نمودار ۱. تغییرات شاخص توسعه انسانی ایران

نمودار ۲. تغییرات شاخص آموزش ایران

مقایسه بین کشورهای منطقه یاد شده، نشان می‌دهد که از لحاظ اجزای شاخص HDI، تفاوت‌هایی وجود دارد که باعث تغییر رتبه کشورها در دستیابی به یک رتبه مشخص برای HDI شده است. ضمن آنکه باید یادآور شد که اکثر کشورهای منطقه از لحاظ امکانات آموزشی زیرساختی مربوط به آن تحولاتی را به وجود آورده‌اند. بدین ترتیب اولویت مهم کشورهای جهان برای ارتقای سطح توسعه انسانی خود، افزایش کارآیی آموزش و بهره‌مندی افراد جامعه از این امکانات است.

- پیش‌بینی شاخص توسعه انسانی و رشد اقتصادی متناظر با آن در برنامه پنجم

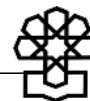
برای اینکه شاخص HDI براساس سه شاخص زیرمجموعه آن برای برنامه پنجم پیش‌بینی شود، با ادامه رشد جمعیت کشور طی پنج سال آینده به میزان سالیانه $1/5$ درصد (جدول ۴ نمودار ۳ و ۴)، دستیابی به شاخص هدفگذاری شده $0/82$ نیازمند رشد اقتصادی حداقل $0/8$ درصد است و درآمد سرانه (براساس برابری قدرت خرید) متناظر با آن نیز نسبت به سال ۲۰۰۵، باید بیش از ۶۲ درصد رشد یابد. همچنین جهت‌گیری‌های مربوط به شاخص‌های توسعه اجتماعی و فرهنگی که مرتبط با دو شاخص دیگر توسعه انسانی (امید به زندگی و آموزش) است، نیاز به بازنگری دارد تا متناسب با تغییرات منطقه حرکت کند، از این رو، برای ارتقای این جایگاه در منطقه یاد شده و دستیابی به رقم بالاتر HDI، ضروری است شاخص توسعه انسانی ایران سالیانه بالاتر از $1/4$ درصد رشد داشته باشد تا تغییر در جایگاه ایران در منطقه صورت گیرد و هدفگذاری متناسب با آن نیز باید بالاتر از $0/82$ باشد.

جدول ۴. وضعیت رشد جمعیت دانش‌آموزی ایران در ۵ سال آینده

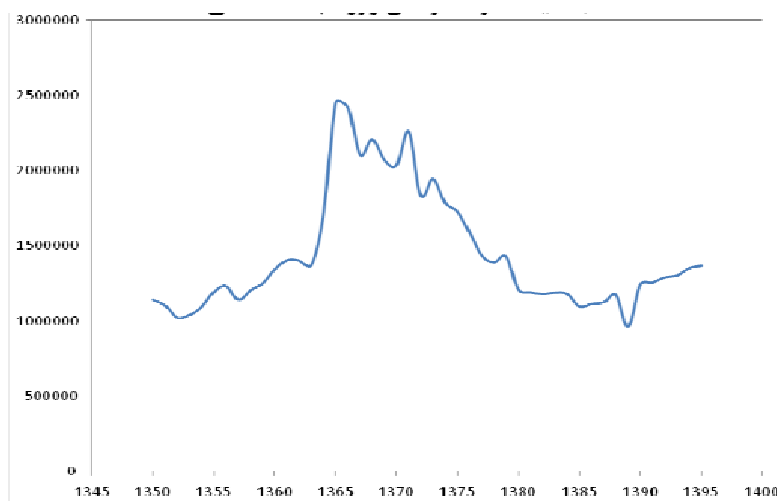
سال	جمع متولدین پسر و دختر	جمعیت افراد در سن ورود به ۷ سالگی	جمعیت افراد در سن ورود به ۱۳ سالگی	جمعیت افراد در سن ورود به ۱۶ سالگی	جمعیت افراد در سن ۷-۱۲	جمعیت افراد در سن ۱۳-۱۵	جمعیت افراد در سن ۱۶-۱۸	جمعیت افراد در سن ۷-۱۸
۱۳۵۶	۱۳۹۹۹۷۷	۱۲۳۱۲۲۷	۱۱۳۹۶۶۳	۶۵۷۸۳۸۰				
۱۳۵۷	۱۳۶۹۵۹۷	۱۱۳۸۸۴۳	۱۱۰۱۶۰۶	۶۶۶۹۹۴۴				
۱۳۵۸	۱۶۸۹۹۰۸	۱۱۹۹۷۷۷	۱۰۱۹۳۷۳	۶۷۰۷۱۸۱				
۱۳۵۹	۲۴۵۰۳۰۸	۱۲۴۸۲۵۶	۱۰۳۷۰۲۲	۶۸۸۷۵۵۵	۱۱۳۹۶۶۳	۳۲۶۰۶۴۲		
۱۳۶۰	۲۴۲۱۶۱۱	۱۳۳۹۲۶۷	۱۰۹۱۵۱۳	۷۰۹۸۸۱۹	۱۱۰۱۶۰۶	۳۱۵۸۰۰۱		
۱۳۶۱	۲۱۰۱۸۹۴	۱۴۰۱۴۲۶	۱۱۸۹۲۰۳	۷۳۴۶۵۷۳	۱۰۱۹۳۷۳	۳۱۴۷۹۰۸		
۱۳۶۲	۲۲۰۳۴۴۸	۱۳۹۹۹۱۷	۱۲۳۱۲۲۷	۷۵۵۸۷۹۶	۱۰۳۷۰۲۲	۳۳۱۷۷۳۸	۳۲۶۰۶۴۲	۱۴۱۳۷۱۷۶
۱۳۶۳	۲۰۶۷۸۰۳	۱۳۶۹۵۹۷	۱۱۳۸۸۴۳	۷۷۲۷۵۴۶	۱۰۹۱۵۱۳	۳۵۱۱۹۴۳	۳۱۵۸۰۰۱	۱۴۳۹۷۴۹۰
۱۳۶۴	۲۰۳۳۲۸۵	۱۶۸۹۹۰۸	۱۱۹۹۷۷۷	۷۹۵۸۳۰۰	۱۱۸۹۲۰۳	۳۵۵۹۲۷۳	۳۱۴۷۹۰۸	۱۴۶۶۵۴۸۱
۱۳۶۵	۲۲۵۹۰۵۵	۲۴۵۰۳۰۸	۱۲۴۸۲۵۶	۸۴۴۸۴۳۱	۱۲۳۱۲۲۷	۳۵۶۹۸۴۷	۳۳۱۷۷۳۸	۱۵۳۳۶۰۱۶
۱۳۶۶	۱۸۳۲۰۸۹	۲۴۲۱۶۱۱	۱۳۳۹۲۶۷	۹۶۵۰۴۸۳	۱۱۳۸۸۴۳	۳۵۸۶۸۷۶	۳۵۱۱۹۴۳	۱۶۷۴۹۳۰۲
۱۳۶۷	۱۹۴۴۱۴۹	۲۱۰۱۸۹۴	۱۴۰۱۴۲۶	۱۰۷۳۲۸۲۷	۱۱۹۹۷۷۷	۳۷۸۷۳۰۰	۳۵۵۹۲۷۳	۱۸۰۷۹۴۰۰
۱۳۶۸	۱۷۸۴۸۱۱	۲۲۰۳۴۴۸	۱۳۹۹۹۱۷	۱۱۴۳۳۲۹۵	۱۲۴۸۲۵۶	۳۹۸۸۹۴۹	۳۵۶۹۸۴۷	۱۸۹۹۲۰۹۱
۱۳۶۹	۱۷۲۲۹۷۷	۲۰۶۷۸۰۳	۱۳۶۹۵۹۷	۱۲۲۳۶۷۶۶	۱۳۳۹۲۶۷	۴۱۴۰۶۷۰	۳۵۸۶۸۷۶	۱۹۹۶۴۳۱۲
۱۳۷۰	۱۵۸۲۹۳۱	۲۰۳۳۲۸۵	۱۶۸۹۹۰۸	۱۲۹۳۴۹۷۲	۱۴۰۱۴۲۶	۴۱۷۱۰۰۰	۳۷۸۷۳۰۰	۲۰۸۹۳۲۷۲
۱۳۷۱	۱۴۳۳۲۴۳	۲۲۵۹۰۵۵	۲۴۵۰۳۰۸	۱۳۲۷۸۳۴۹	۱۳۹۹۹۱۷	۴۴۵۹۴۸۲	۳۹۸۸۹۴۹	۲۱۷۲۶۷۸۰
۱۳۷۲	۱۳۸۸۰۱۷	۱۸۳۲۰۸۹	۲۴۲۱۶۱۱	۱۳۰۸۷۰۹۶	۱۳۶۹۵۹۷	۵۵۰۹۸۱۳	۴۱۴۰۶۷۰	۲۲۷۳۷۵۷۹
۱۳۷۳	۱۴۲۱۷۸۴	۱۹۴۴۱۴۹	۲۱۰۱۸۹۴	۱۲۴۹۷۵۷۴	۱۶۸۹۹۰۸	۶۵۶۱۸۲۷	۴۱۷۱۰۰۰	۲۳۲۳۰۴۰۱
۱۳۷۴	۱۲۰۵۳۷۲	۱۷۸۴۸۱۱	۲۲۰۳۴۴۸	۱۲۳۳۹۸۲۹	۲۴۵۰۳۰۸	۶۹۷۳۸۱۳	۴۴۵۹۴۸۲	۲۳۷۷۳۱۲۴
۱۳۷۵	۱۱۷۱۷۹۰۳	۱۷۲۲۹۷۷	۲۰۶۷۸۰۳	۱۱۹۲۱۱۹۲	۲۴۲۱۶۱۱	۶۷۲۶۹۵۳	۵۵۰۹۸۱۳	۲۴۱۵۷۹۵۸
۱۳۷۶	۱۱۷۹۲۶۰	۱۵۸۲۹۳۱	۲۰۳۳۲۸۵	۱۱۵۷۶۳۶۶	۲۱۰۱۸۹۴	۶۳۷۳۱۴۵	۶۵۶۱۸۲۷	۲۴۵۱۱۳۳۸

سال	جمع متولدین پسر و دختر	جمعیت افراد در سن ۷ سالگی	جمعیت افراد در سن ورود به ۱۳ سالگی	جمعیت افراد در سن ورود به ۱۶ سالگی	جمعیت افراد در سن ۷-۱۲	جمعیت افراد در سن ۱۳-۱۵	جمعیت افراد در سن ۱۶-۱۸	جمعیت افراد در سن ۷-۱۸
۱۳۷۷	۱۱۸۰۶۳۹	۱۴۳۳۲۴۳	۲۲۵۹۰۵۵	۲۲۰۳۴۴۸	۱۱۱۲۶۰۱۲	۶۳۰۴۵۳۶	۶۹۷۳۸۱۳	۲۴۴۰۴۳۶۱
۱۳۷۸	۱۱۷۷۵۵۷	۱۳۸۸۰۱۷	۱۸۳۲۰۸۹	۲۰۶۷۸۰۳	۱۰۳۰۰۲۰۰	۶۳۶۰۱۴۳	۶۷۲۶۹۵۳	۲۳۳۸۷۲۹۶
۱۳۷۹	۱۰۹۵۱۶۵	۱۴۲۶۷۸۴	۱۹۴۴۱۴۹	۲۰۳۳۲۸۵	۹۸۵۶۱۲۸	۶۱۲۴۴۲۹	۶۳۷۳۱۴۵	۲۲۳۵۳۷۰۲
۱۳۸۰	۱۱۱۲۱۹۳	۱۲۰۵۳۷۲	۱۷۸۴۸۱۱	۲۲۵۹۰۵۵	۹۳۳۸۷۶۳	۶۰۳۵۲۹۳	۶۳۰۴۵۳۶	۲۱۶۷۸۵۹۲
۱۳۸۱	۱۱۲۲۱۰۴	۱۱۸۷۹۰۳	۱۷۲۲۹۷۷	۱۸۳۲۰۸۹	۸۷۵۹۳۲۴	۵۵۶۱۰۴۹	۶۳۶۰۱۴۳	۲۰۶۸۰۵۱۶
۱۳۸۲	۱۱۷۱۵۷۳	۱۱۷۹۲۶۰	۱۵۸۲۹۳۱	۱۹۴۴۱۴۹	۸۲۲۴۲۵۰	۵۴۵۱۹۳۷	۶۱۲۴۴۲۹	۱۹۸۰۰۶۱۶
۱۳۸۳	۹۶۱۵۷۲	۱۱۸۵۶۳۹	۱۴۳۳۲۴۳	۱۷۸۴۸۱۱	۷۸۲۰۵۷۹	۵۰۹۰۷۱۹	۶۰۳۵۲۹۳	۱۸۹۴۶۵۹۱
۱۳۸۴	۱۲۳۹۳۹۸	۱۱۷۷۵۵۷	۱۳۸۸۰۱۷	۱۷۲۲۹۷۷	۷۵۷۲۹۷۵	۴۷۳۹۱۵۱	۵۵۶۱۰۴۹	۱۷۸۷۳۱۷۵
۱۳۸۵	۱۲۵۳۵۰۶	۱۰۹۵۱۶۵	۱۴۲۶۷۸۴	۱۵۸۲۹۳۱	۷۳۶۲۵۱۵	۴۴۰۴۱۹۱	۵۴۵۱۹۳۷	۱۷۲۱۸۶۴۳
۱۳۸۶	۱۲۸۱۷۱۶	۱۱۱۲۱۹۳	۱۲۰۵۳۷۲	۱۴۳۳۲۴۳	۷۰۳۰۸۹۶	۴۲۴۸۰۴۴	۵۰۹۰۷۱۹	۱۶۳۶۹۶۵۹
۱۳۸۷	۱۳۰۰۱۶۶	۱۱۲۲۱۰۴	۱۱۸۷۹۰۳	۱۳۸۸۰۱۷	۶۹۳۷۷۱۷	۴۰۲۰۱۷۳	۴۷۳۹۱۵۱	۱۵۶۹۷۰۴۱
۱۳۸۸	۱۳۴۸۵۴۶	۱۱۷۱۵۷۳	۱۱۷۹۲۶۰	۱۴۲۶۷۸۴	۶۸۷۱۹۱۸	۳۸۲۰۰۵۹	۴۴۰۴۱۹۱	۱۵۰۹۶۱۶۸
۱۳۸۹	۱۳۶۴۵۲۳	۹۶۱۵۷۲	۱۱۸۵۶۳۹	۱۲۰۵۳۷۲	۶۸۶۴۲۳۱	۳۵۷۲۵۳۵	۴۲۴۸۰۴۴	۱۴۶۸۴۸۱۰
۱۳۹۰		۱۲۳۹۳۹۸	۱۱۷۷۵۵۷	۱۱۸۷۹۰۳	۶۶۴۰۱۶۴	۳۵۵۲۸۰۲	۴۰۲۰۱۷۳	۱۴۲۱۳۱۳۹
۱۳۹۱		۱۲۵۳۵۰۶	۱۰۹۵۱۶۵	۱۱۷۹۲۶۰	۶۷۰۲۰۰۵	۳۵۴۲۴۵۶	۳۸۲۰۰۵۹	۱۴۰۶۴۵۲۰
۱۳۹۲		۱۲۸۶۷۱۶	۱۱۱۲۱۹۳	۱۱۸۵۶۳۹	۶۸۶۰۳۴۶	۳۴۵۸۳۶۱	۳۵۷۲۵۳۵	۱۳۸۹۱۲۴۲
۱۳۹۳		۱۳۰۰۱۶۶	۱۱۲۲۱۰۴	۱۱۷۷۵۵۷	۷۰۳۴۸۶۹	۳۳۸۴۹۱۵	۳۵۵۲۸۰۲	۱۳۹۷۲۵۸۶
۱۳۹۴		۱۳۴۸۵۴۶	۱۱۷۱۵۷۳	۱۰۹۵۱۶۵	۷۲۱۲۹۳۱	۳۳۲۹۴۶۲	۳۵۴۲۴۵۶	۱۴۰۸۴۸۴۹
۱۳۹۵		۱۳۶۴۵۲۳	۹۶۱۵۷۲	۱۱۱۲۱۹۳	۷۳۸۹۹۰۴	۳۴۰۵۸۷۰	۳۴۵۸۳۶۱	۱۴۲۵۴۱۳۵

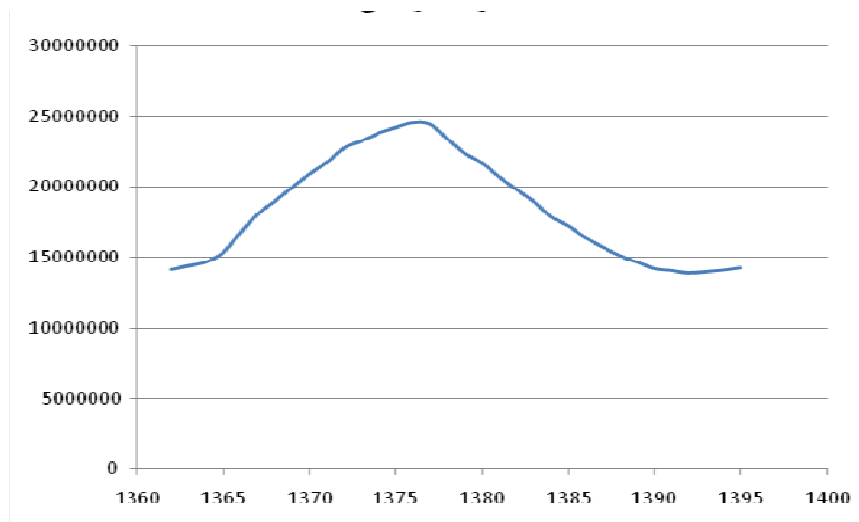

از این رو، توجه به هریک از اجزای شاخص توسعه انسانی در برنامه پنجم و الزامات هریک از آنها جایگاه ایران را در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (به عنوان منطقه مورد نظر افق چشم انداز) ارتقا خواهد بخشید.

نمودار ۳. رشد جمعیت دانش آموزی در مقطع ابتدایی

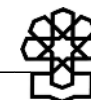
نمودار ۴. تغییرات جمعیتی در سن ۷ تا ۱۸ سالگی

۲. بررسی شاخص‌های نظام آموزش و پرورش در داخل کشور مانند شاخص تعداد دانش‌آموز، تعداد کلاس، تعداد معلم، نرخ پوشش تحصیلی، درصد باسوادی در گروه‌های سنی مختلف و... ارکان اصلی نظام آموزش و پرورش شامل دانش‌آموز، معلم، مدرسه، برنامه درسی و... می‌باشد. در جدول زیر (جدول ۵) تقسیم‌بندی‌های اصلی این مؤلفه‌ها ذکر شده است:

جدول ۵. ارکان اصلی نظام آموزشی به‌ترتیب

<p>درحال حاضر دانش‌آموزان کشور در سه گروه اصلی هستند شامل: دانش‌آموزان عادی، دانش‌آموزان استثنایی و دانش‌آموزان تیزهوش</p>	<p>دانش‌آموز</p>	<p>۱</p>
<p>۱. رسمی ۲. حق‌التدریسی ۳. آزمایشی (رسمی، آزمایشی) ۴. پیمانی ۵. قراردادکار معین (۱ ساله) ۶. شرکتی</p>	<p>معلم</p>	<p>۲</p>
<p>مدارس کشور نیز در یک تقسیم‌بندی کلی به مدارس دولتی و مدارس غیردولتی تقسیم می‌شوند. البته مدارس دولتی و غیردولتی شامل عناوین دیگری نیز هستند. در این بخش به برخی از آنها اشاره می‌شود.</p> <p>۱. مدارس دولتی ۲. مدارس هیئت امنایی ۳. مدارس ایثارگر ۴. مدارس غیرانتفاعی ۵. مدارس شاهد ۶. مدارس تطبیقی ۷. مدارس بین‌المللی ۸. مدارس استثنایی ۹. مدارس تیزهوشان ۱۰. مدارس اقلیت‌های مذهبی ۱۱. مدارس نمونه دولتی ۱۲. مدارس خارج از کشور ۱۳. مدارس شبانه یا تکمیلی (بزرگسالان) ۱۴. مدارس قرآن ۱۵. مدرسه ورزش ۱۶. مدارس خاص شامل: مدارس سوره، مدارس هوشمند، مدارس ماندگار (مثل مدرسه الیرز)، مدرسه مطهری ۱۷. مدارس وابسته به سازمان‌ها، دانشگاه‌ها، و...: مانند مدارس وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی (مدارس صدرا) مدارس وابسته به وزارت بهداشت، مدارس وابسته به وزارت دفاع، وابسته به ارتش (که عمدتاً هنرستان هستند و تحت نظر آموزش و پرورش امتحان‌های آنها برگزار می‌گردد). مدرک فارغ التحصیلان این مدارس باید توسط شورای عالی آموزش و پرورش تأیید شود</p>	<p>مدرسه</p>	<p>۳</p>
<p>در نگاه کلی دوره ابتدایی و دوره راهنمایی دوره عمومی و اجباری است. در دوره متوسطه ۴ شاخه وجود دارد (علوم انسانی، علوم تجربی، علوم ریاضی و فیزیک، معارف اسلامی) که برنامه‌های درسی متفاوتی دارند. همچنین برنامه‌های درسی دانش‌آموزان استثنایی متفاوت از برنامه دانش‌آموزان عادی و یا برنامه درسی در تیزهوشان متفاوت‌تر از دو نوع دیگر است</p>	<p>برنامه درسی</p>	<p>۴</p>

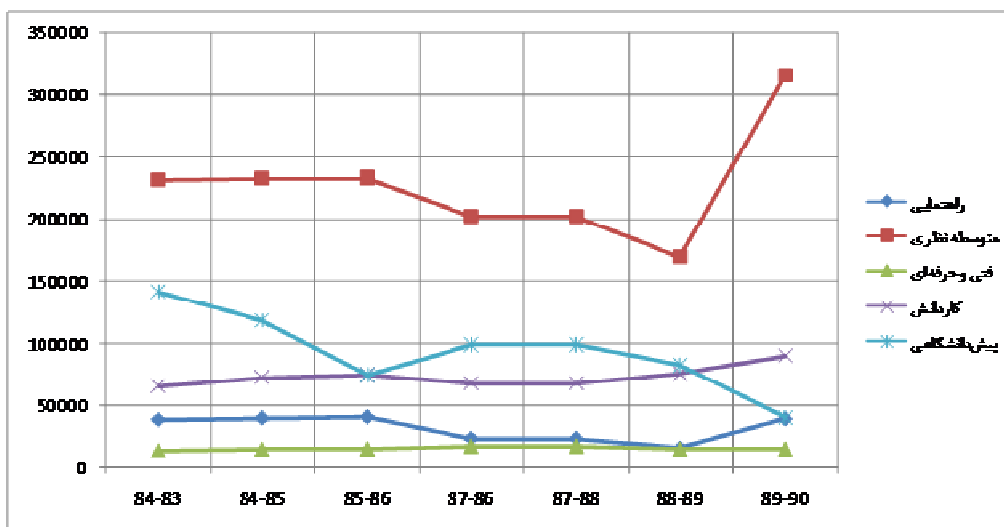
جدول ۶. برخی از شاخص‌های فعلی آموزش و پرورش

۱۳۹۰-۱۳۸۹	۱۳۸۹-۱۳۸۸	۱۳۸۸-۱۳۸۷	۱۳۸۶-۱۳۸۷	۱۳۸۵-۱۳۸۶	۱۳۸۵-۱۳۸۴	۱۳۸۴-۱۳۸۳	شاخص سال تحصیلی
۱۳۰۱۹۷	۱۲۶۹۸۱	۱۳۵۵۷۰	۱۴۱۳۶۲	۱۴۵۲۴۱	۱۴۴۸۰۷	۱۴۰۸۸۵	تعداد آموزشگاه‌های کشور (بدون بزرگسال)
۱۳۶۷۵۹	۱۳۱۲۳۴	۱۴۰۳۸۳	۱۴۶۲۱۳	۱۵۰۱۷۴	۱۴۹۶۰۵	۱۴۵۳۵۹	تعداد کل آموزشگاه‌های کشور
۵۶۸۶۰۹	۵۶۵۲۰۳	۵۹۷۵۲۸	۶۲۴۶۲۸	۶۴۵۱۹۲	۶۵۱۳۶۷	۶۵۰۵۱۲	تعداد کلاس‌های کشور (بدون بزرگسال)
۶۰۶۹۶۴	۵۸۷۷۱۳	۶۲۰۰۳۵	۶۴۸۲۲۳	۶۶۹۳۱۴	۶۷۴۷۰۹	۶۷۲۴۹۰	تعداد کل کلاس‌های کشور
۱۲۸۵۳۰۶۲	۱۲۹۳۸۶۷۲	۱۳۵۵۵۷۶۹	۱۳۹۷۲۳۳۰	۱۴۴۵۰۲۱۴	۱۴۸۸۴۷۸۶	۱۵۲۶۴۳۴۹	تعداد دانش‌آموزان کشور (بدون بزرگسال)
۱۳۳۵۴۲۸۶	۱۳۲۹۹۵۲۸	۱۳۹۶۷۹۰۵	۱۴۳۸۴۴۶۶	۱۴۸۸۹۸۵۹	۱۵۳۶۴۴۶۵	۱۵۷۵۶۵۸۴	تعداد دانش‌آموزان کل کشور
۲۲/۵	۲۲/۸	۲۲/۷	۲۲/۴	۲۲/۴	۲۲/۹	۲۳/۵	نسبت تراکم دانش‌آموزان کشور (بدون بزرگسال)
۲۱/۹	۲۲/۶	۲۲/۵	۲۲/۳	۲۲/۳	۲۲/۸	۲۳/۴	نسبت تراکم دانش‌آموزان کشور
۸۱۷۴۸۴	۷۸۳۳۱۵	۸۵۲۹۶۳	۹۲۳۷۸۰	۹۳۲۰۸۱	۹۵۲۲۰۵	۹۶۵۶۵۱	تعداد کارمندان رسمی و پیمانی

جدول ۷. تغییرات در تعداد دانش‌آموزان در ۷ سال منتهی به سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۸۹ (بدون بزرگسال)

۱۳۹۰-۱۳۸۹	۱۳۸۹-۱۳۸۸	۱۳۸۸-۱۳۸۷	۱۳۸۶-۱۳۸۷	۱۳۸۵-۱۳۸۶	۱۳۸۵-۱۳۸۴	۱۳۸۴-۱۳۸۳	دوره تحصیلی
۴۶۴۴۵۳	۴۵۲۲۵۸	۴۵۵۸۴۴	۵۱۱۲۱۹	۵۵۲۹۳۲	۵۴۰۳۹۳	۴۹۲۴۲۲	آمادگی
۵۶۳۲۸۲۶	۵۵۹۱۷۱۳	۵۶۵۴۹۶۹	۵۷۲۵۶۲۹	۵۸۲۷۸۵۱	۶۰۰۶۵۵۳	۶۲۰۶۷۱۸	ابتدایی
۳۲۴۴۹۰۱	۳۲۹۲۲۴۶	۳۴۷۷۶۴۴	۳۷۰۸۲۷۰	۳۹۳۸۶۶۱	۴۱۴۶۱۱۳	۴۳۷۱۰۹۴	راهنمایی تحصیلی
۲۳۶۴۴۲۴	۲۴۷۸۱۴۴	۲۷۸۲۰۶۰	۲۸۳۱۷۰۱	۲۹۲۱۲۱۳	۲۹۵۷۰۹۵	۲۹۷۷۰۶۸	متوسطه نظری
۳۱۲۱۹۹	۳۱۱۴۳۰	۳۱۴۲۱۴	۳۳۰۳۸۱	۳۴۰۸۵۳	۳۵۲۲۸۸	۳۴۹۹۸۹	فنی و حرفه‌ای
۳۶۲۲۲۴	۳۶۷۳۶۹	۴۱۳۹۰۶	۴۰۷۷۵۷	۴۳۳۸۸۱	۴۵۳۶۵۴	۴۴۵۵۲۸	کار دانش
۴۳۵۰۳۵	۴۱۰۵۱۲	۴۴۷۱۸۷	۴۳۸۵۱۵	۴۲۱۱۵۸	۴۱۸۹۳۹	۴۱۲۷۲۷	پیش‌دانشگاهی
۳۷۰۰۰	۳۵۰۰۰	۹۹۴۵	۱۸۸۵۸	۱۳۶۶۵	۹۷۵۱	۸۸۰۳	مراکز تربیت معلم

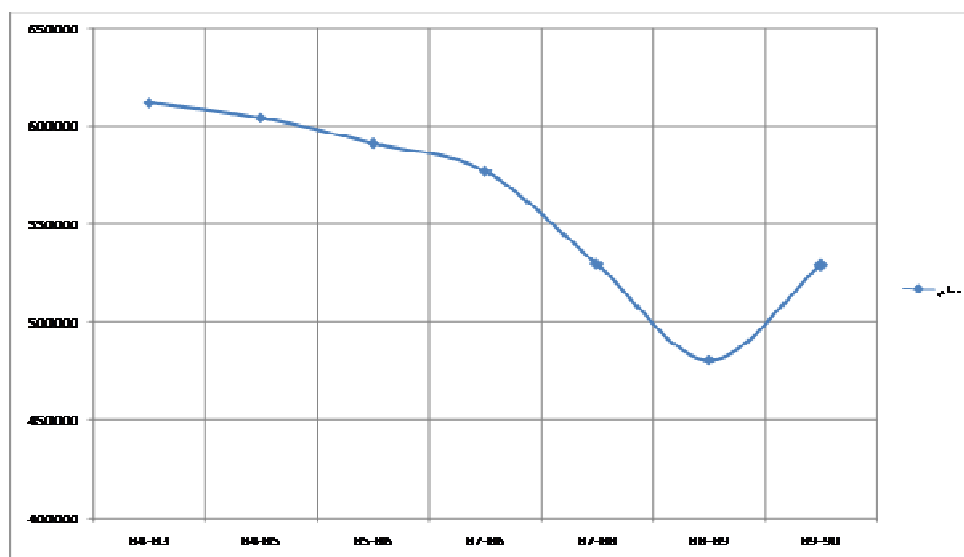
نمودار ۵. تغییرات در تعداد دانش‌آموزان در ۷ سال منتهی به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ (بدون بزرگسال)

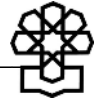

جدول ۸. تغییرات تعداد معلمان رسمی و پیمانی آموزش و پرورش در ۷ سال منتهی به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

تعداد معلم	۱۳۸۴-۱۳۸۳	۱۳۸۵-۱۳۸۴	۱۳۸۵-۱۳۸۶	۱۳۸۶-۱۳۸۷	۱۳۸۷-۱۳۸۸	۱۳۸۸-۱۳۸۹	۱۳۸۹-۱۳۹۰
تعداد	۶۱۱۹۴۸	۶۰۴۳۸۴	۵۹۱۲۴۱	۵۷۶۹۱۱	۵۶۹۹۸۲	۴۸۰۷۰۳	۵۲۹۰۹۸

نمودار ۶. تغییرات تعداد معلمان رسمی و پیمانی آموزش و پرورش در ۷ سال منتهی به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

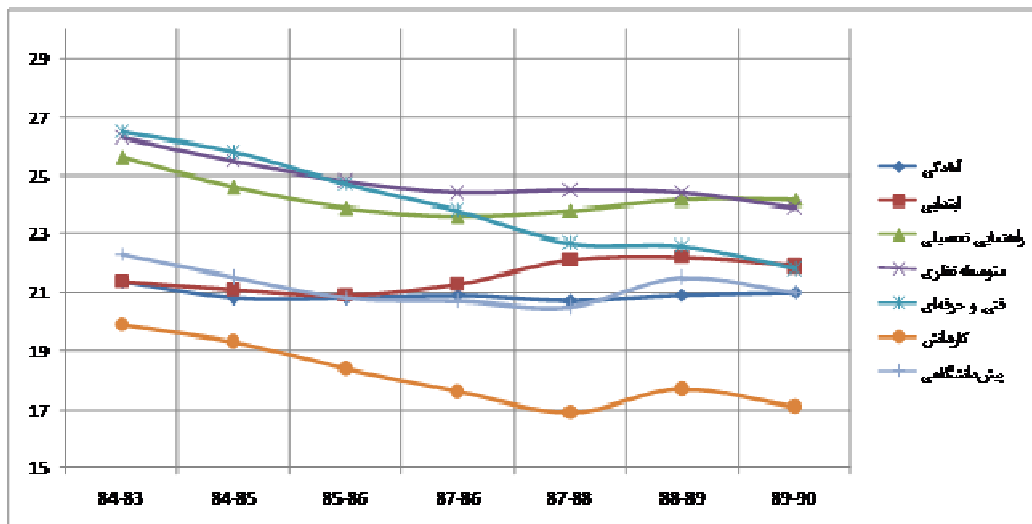

جدول ۹. روند نسبت شاگرد به معلم آموزش و پرورش در ۷ سال منتهی به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

دوره تحصیلی	۱۳۸۴-۱۳۸۳	۱۳۸۵-۱۳۸۴	۱۳۸۵-۱۳۸۶	۱۳۸۶-۱۳۸۷	۱۳۸۸-۱۳۸۷	۱۳۸۹-۱۳۸۸	۱۳۹۰-۱۳۸۹
آمادگی	۲۱/۴	۲۰/۸	۲۰/۸	۲۰/۹	۲۰/۷	۲۰/۹	۲۱
ابتدایی	۲۱/۴	۲۱/۱	۲۰/۹	۲۱/۳	۲۲/۱	۲۲/۲	۲۱/۹
راهنمایی تحصیلی	۲۵/۶	۲۴/۶	۲۳/۹	۲۳/۶	۲۳/۸	۲۴/۲	۲۴/۲
متوسطه نظری	۲۶/۳	۲۵/۵	۲۴/۸	۲۴/۴	۲۴/۵	۲۴/۴	۲۳/۹
فنی و حرفه‌ای	۲۶/۵	۲۵/۸	۲۴/۷	۲۳/۸	۲۲/۷	۲۲/۶	۲۱/۸
کار دانش	۱۹/۹	۱۹/۳	۱۸/۴	۱۷/۶	۱۶/۹	۱۷/۷	۱۷/۱
پیش‌دانشگاهی	۲۲/۳	۲۱/۵	۲۰/۸	۲۰/۷	۲۰/۵	۲۱/۵	۲۱
جمع (بدون بزرگسال)	۲۳/۵	۲۲/۹	۲۲/۴	۲۲/۴	۲۲/۷	۲۲/۸	۲۲/۵

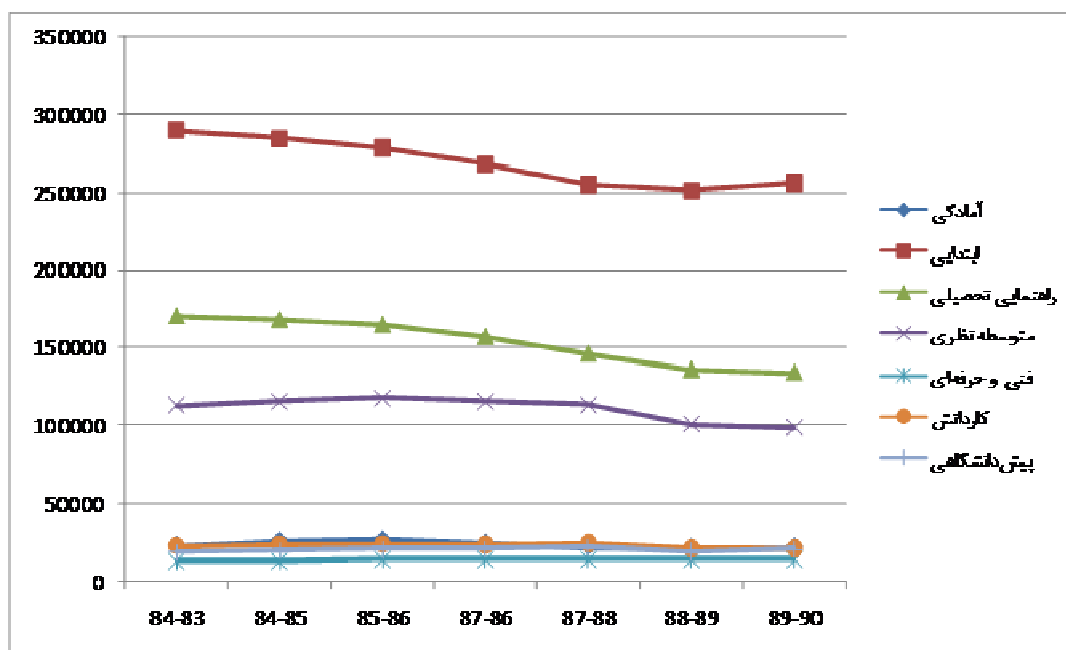
نمودار ۷. تغییرات در نسبت شاگرد به معلم آموزش و پرورش در ۷ سال منتهی به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰

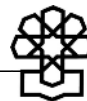

جدول ۱۰. روند تعداد کلاس‌های درس در آموزش و پرورش در ۷ سال منتهی به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ (بدون بزرگسال)

دوره تحصیلی	۱۳۸۴-۱۳۸۳	۱۳۸۵-۱۳۸۴	۱۳۸۵-۱۳۸۶	۱۳۸۷-۱۳۸۶	۱۳۸۸-۱۳۸۷	۱۳۸۹-۱۳۸۸	۱۳۹۰-۱۳۸۸
آمادگی	۲۳۰۰۸	۲۵۹۲۲	۲۶۵۸۹	۲۴۴۸۱	۲۲۰۴۷	۲۱۶۸۱	۲۲۱۳۲
ابتدایی	۲۸۹۶۸۳	۲۸۴۷۱۵	۲۷۸۳۳۵	۲۶۸۴۶۳	۲۵۵۷۲۱	۲۵۲۱۴۰	۲۵۶۹۱۰
راهنمایی تحصیلی	۱۷۰۵۰۲	۱۶۸۳۶۳	۱۶۴۷۸۱	۱۵۷۲۱۹	۱۴۶۲۳۹	۱۳۶۲۳۹	۱۳۴۳۲۸
متوسطه نظری	۱۱۳۱۲۸	۱۱۵۸۷۸	۱۱۷۸۷۸	۱۱۶۱۹۵	۱۱۳۳۶۰	۱۰۱۵۳۱	۹۹۰۲۸
فنی و حرفه‌ای	۱۳۲۰۹	۱۳۶۶۹	۱۳۸۲۴	۱۳۹۰۶	۱۳۸۱۸	۱۳۷۸۹	۱۴۳۰۳
کاردانش	۲۲۴۳۷	۲۳۴۴۸	۲۳۵۷۲	۲۳۱۸۵	۲۴۵۰۵	۲۰۷۳۷	۲۱۱۷۴
پیش‌دانشگاهی	۱۸۵۴۵	۱۹۴۷۲	۲۰۲۱۳	۲۱۱۷۹	۲۱۸۳۸	۱۹۰۸۶	۲۰۷۳۴
جمع (بدون بزرگسال)	۶۵۰۵۱۲	۶۵۱۳۶۷	۶۴۵۱۹۲	۶۲۴۶۲۸	۵۹۷۵۲۸	۵۶۵۲۰۳	۵۶۱۶۰۹

نمودار ۸. تغییرات در تعداد کلاس‌های درس در آموزش و پرورش در ۷ سال منتهی به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ (بدون بزرگسال)

جدول ۱۱. تغییرات تعداد کارمندان رسمی و پیمانی آموزش و پرورش در ۷ سال
منتهی به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ براساس سمت (بجز معلمان)

۱۳۹۰-۱۳۸۹	۱۳۸۹-۱۳۸۸	۱۳۸۸-۱۳۸۷	۱۳۸۷-۱۳۸۶	۱۳۸۵-۱۳۸۶	۱۳۸۵-۱۳۸۴	۱۳۸۴-۱۳۸۳	سمت
۳۵۷۷۱	۲۴۵۳۹	۲۶۲۵۸	۲۷۵۰۶	۲۷۷۴۵	۲۷۲۷۱	۲۶۲۱۰	مدیر - معلم
۲۸۰۳۰	۱۷۱۴۸	۱۹۵۸۰	۲۰۷۶۶	۲۰۹۳۹	۲۰۹۹۷	۲۰۰۵۸	معلم ورزش
۵۰۰۴۵	۵۷۴۶۹	۶۶۷۹۱	۷۰۸۶۰	۶۶۶۵۴	۶۷۲۸۲	۷۲۸۴۸	مدیر
۷۹۹۲۸	۴۵۳۶۲	۷۰۵۱۳	۷۴۲۷۷	۶۰۸۹۰	۶۲۵۶۴	۶۴۴۳۶	ناظم یا معاون
۲۵۰۲۸	۱۴۱۶۳	۱۶۴۹۷	۱۶۵۵۹	۱۶۰۵۳	۱۵۷۱۸	۱۱۳۴۳	مشاور یا سرپرست
(۱).	۱۸۲۰۳	۱۷۳۴۵	۲۰۷۹۱	۲۱۶۰۹	۲۲۴۹۰	۲۰۰۵۱	متصدی آزمایشگاه یا کارگاه
(۲) ۱۹۳۳۸	معاون فناوری اطلاعات
(۳).	۹۷۵۴۴	۷۵۴۰۶	۸۴۵۳۶	۸۸۷۵۴	۹۲۹۷۶	۹۹۹۹۹	کارمند اداری و دفتری
۲۷۴۹۶	(۴).	معاون اجرایی
(۵).	۲۱۴۰	۳۰۴۸	۴۴۱۲	۵۰۲۸	۵۲۹۰	۴۳۲۵	کتابدار
۵۴۸۶	۳۶۳۳	۳۸۱۲	۳۷۱۶	۳۶۲۲	۲۷۴۴	۴۰۹۴	مراقبان بهداشت
۱۷۲۶۴	۲۲۴۱۱	۲۳۷۳۱	۲۳۴۴۶	۲۹۵۴۶	۲۹۴۷۹	۲۹۳۴۰	مربی پرورشی
۲۸۸۳۸۶	۳۰۲۶۱۲	۳۲۲۹۸۱	۳۴۶۸۶۹	۳۴۰۸۴۰	۳۴۶۸۱۱	۳۵۲۷۰۴	جمع

(۱) این پست در سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰ حذف شده است و در پست معاون فناوری اطلاعات ادغام گردیده است.

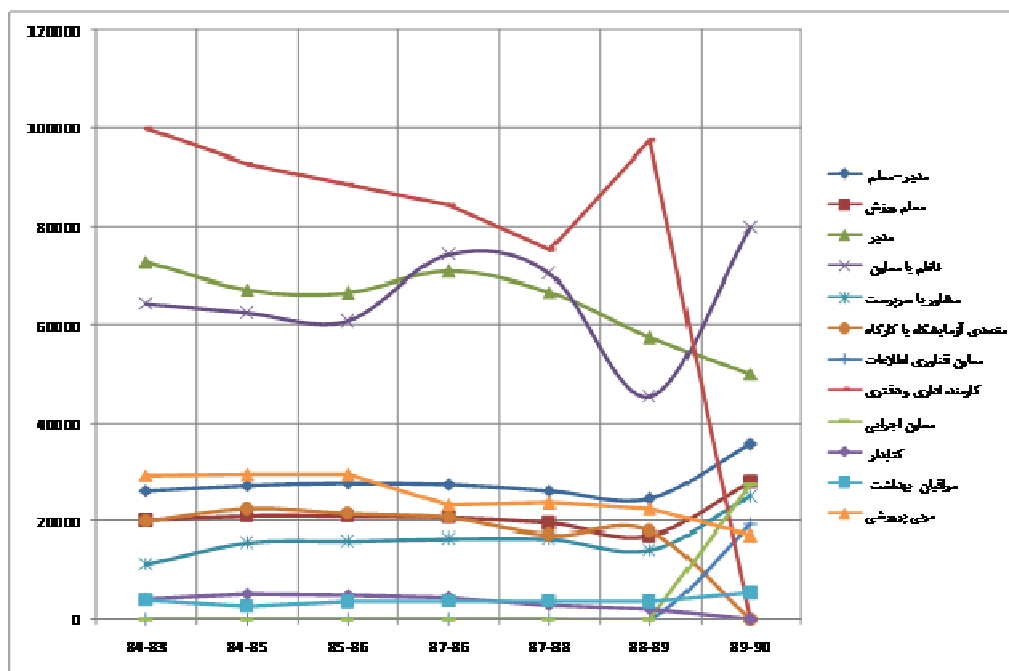
(۲) این پست در سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰ اضافه شده است.

(۳) این پست در سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰ حذف شده است.

(۴) این پست در سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰ ایجاد شده است.

(۵) این پست در سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰ حذف شده است. پست کتابدار و کارمند اداری و دفتری در سایر پستها مانند ناظم یا معاون و معاون اجرایی ادغام شده است.

نمودار ۹. تغییرات تعداد کارمندان رسمی و پیمانی آموزش و پرورش در ۷ سال منتهی به سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ براساس سمت (بجز معلمان)

۳. بررسی شاخص آموزش به‌عنوان شاخص مستقل در سطح بین‌المللی (یونسکو)

یونسکو تاکنون در ارتباط با نظام‌های آموزشی ۷۸۲ شاخص را ارائه کرده است برخی از این شاخص‌ها به قرار ذیل است:

- نرخ بیسوادی،
- نرخ گذر،
- ضریب کارآیی،
- درصد تکرار،
- هزینه عمومی آموزش از درآمد ناخالص ملی،
- نسبت شاگرد، معلم،
- افت تحصیلی،
- نرخ باسوادی یا بیسوادی بزرگسالان،
- تعداد بیسوادان بزرگسال،
- نسبت ثبت‌نام ناخالص در پایه اول ابتدایی،
- نسبت ثبت‌نام خالص در پایه اول ابتدایی،
- امید به ماندگاری در مدرسه،

- نرخ انتقال،
 - نرخ ثبت نام ویژه سنی،
 - نرخ ماندگاری در یک پایه،
 - ضریب کارآیی،
 - هزینه عمومی آموزش به عنوان درصدی از درآمد ناخالص داخلی،
 - نسبت دانش آموز به معلم،
 - درصد معلمان زن،
 - درصد توزیع دانش آموزان در مقطع سوم در سطح بندی (ISCED97)،
 - درصد ثبت نام خصوصی،
 - هزینه جاری عمومی برای هر دانش آموز به عنوان درصدی از درآمد ناخالص ملی در بودجه سالیانه.
- شاخص های یونسکو در اهداف آموزش برای همه (EFA)**
- یونسکو همچنین در ارتباط با آموزش برای همه، شاخص هایی ارائه کرده است. اهداف ۶ گانه آموزش برای همه در سند داکار عبارتند از:
- گسترش و پیشبرد مراقبت و آموزش جامع پیش دبستانی، به ویژه کودکان محروم و نیازمند.
 - حصول اطمینان از اینکه تا سال ۲۰۱۵ تمام کودکان به ویژه دختران، کودکانی که در شرایط سخت زندگی می کنند و آنهایی که به اقلیت های قومی تعلق دارند به آموزش ابتدایی اجباری و با کیفیت خوب دسترسی داشته باشند.
 - اطمینان از اینکه نیازهای یادگیری تمام نوجوانان و جوانان از طریق دسترسی عادلانه به آموزش مناسب و دوره های ویژه مهارتی برطرف گردد.
 - دستیابی به پیشرفت ۵۰ درصدی در سطوح مختلف سوادآموزی تا سال ۲۰۱۵، به ویژه برای زنان و دسترسی عادلانه تمام بزرگسالان به آموزش پایه و مداوم.
 - از میان بردن تبعیض جنسیتی در آموزش ابتدایی و متوسطه تا سال ۲۰۰۵ و دستیابی به تساوی جنسیتی در آموزش تا سال ۲۰۱۵ با تأکید بر اطمینان از دسترسی مساوی و کامل دختران به آموزش پایه با کیفیت خوب و موفقیت در آن.
 - پیشبرد تمامی جنبه های کیفی آموزش و حصول اطمینان از تعالی همگان آنچنان که همه به نتایج آموزشی مشخص و قابل سنجش، به ویژه در سوادآموزی، حساب و مهارت های اساسی زندگی دست یابند.

۴. شاخص‌های نظام آموزشی تصویب شده در شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ

بهمن‌ماه ۱۳۸۶ و اعلام شده در اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۷

علاوه‌بر شاخص‌های مذکور، شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ چهارشنبه، ۴ اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۷ شاخص‌های ارزیابی نظام آموزش و پرورش را در (مصوبه هفتصدوشصتیمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۳) اعلام نموده است: در مقدمه این گزارش آمده است:

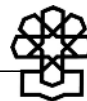
نظام‌های آموزشی با رسالت و مأموریت مشخصی به وجود آمده و برای نیل به اهداف معینی تلاش می‌کنند. آموزش و پرورش کشور ما نیز همچون دیگر نظام‌های آموزشی دارای اهداف تعریف شده‌ای است که به‌عنوان سندی معتبر باید مبنای همه برنامه‌ها و فعالیت‌های این حوزه قرار گیرد. بی‌تردید دستیابی به این اهداف مستلزم شناسایی، کنترل و رفع موانع و مشکلاتی است که ممکن است اجرای مطلوب فرآیندهای آموزشی را تحت تأثیر خود قرار دهد. بدین منظور استفاده از سازوکارهای ارزشیابی شرایط و زمینه‌های لازم را برای شفافیت عملکرد، پاسخگویی نظام‌های آموزشی و اطلاع از میزان تحقق اهداف و مقاصد آموزش و پرورش فراهم می‌نماید.

به‌عبارت دیگر ارزشیابی آیینی می‌سازد تا تصمیم‌گیران و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش تصویر روشنی از چگونگی انجام این رسالت خطیر به‌دست آورند. بر این اساس ضرورت دارد ابتدا عناصر نظام آموزشی به‌صورت نظام‌مند مشخص و سپس با استفاده از الگو یا الگوهای مناسب ارزشیابی وضعیت آنها را تعیین کرد.

برای ارزشیابی آموزشی، رویکردهای متنوع و متفاوتی ارائه شده است که یکی از آنها، رویکرد مبتنی‌بر نظر متخصصان و مشخص‌ترین الگوی مربوط به این رویکرد، «الگوی اعتبارسنجی» می‌باشد. این الگو معروف‌ترین مدل ارزشیابی کیفیت نظام‌های آموزشی در جهان است که در آن شاخص‌های عناصر مختلف نظام آموزشی در دو مرحله «ارزشیابی درونی» و «ارزشیابی بیرونی» تدوین می‌شود، بر این اساس ابتدا «عوامل» نظام‌های آموزش و پرورش مشخص و سپس «ملاک‌ها» و «شاخص‌های» آنها تعیین می‌شود.

شاخص‌ها اطلاعاتی در مورد کمیّت و کیفیت نظام آموزشی ارائه می‌دهند و ماهیتاً مشخص‌کننده وضعیت نظام آموزش و پرورش می‌باشند. به عبارت دیگر نقش آنها دادن هشدار به تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران درخصوص وجود مشکلات و موانع در برخی زمینه‌های خاص و یا وجود روندهای مطلوب در دیگر زمینه‌هاست.

شاخص‌ها زمانی وضعیت نظام آموزشی را به‌صورت روشن به تصویر می‌کشند که با تدوین

و بررسی آنها، شناخت بیشتر و درک درست‌تری از موقعیت نظام آموزشی حاصل شود، امری که به نوبه خود، زمینه‌های لازم جهت انتخاب برنامه‌های مورد نیاز را به وجود می‌آورد تا بدین وسیله اقدام‌های مورد انتظار و برنامه‌های آتی آن برای رفع مشکلات، مشخص گردد. این تشخیص، برای بهبود وضعیت نظام آموزشی اهمیتی حیاتی دارد، زیرا نظام‌های آموزشی برای اثربخشی و کارآیی بیشتر و بهبود عملکرد خود به راهنمای عمل نیاز دارند تا اطمینان حاصل نمایند که با کیفیت خوبی به مقصد مورد نظر دست خواهند یافت.

اساسی‌ترین شاخص‌های ارزشیابی نظام آموزش و پرورش در بخش‌های درون‌داد، فرآیند و برون‌داد به شرح جدول ذیل است:

جدول ۱۲. برخی شاخص‌های ارائه شده از سوی شورای عالی آموزش و پرورش

نیروی انسانی ۱-۲. دانش‌آموز ۱-۳. برنامه درسی ۱-۴. فضاهای آموزشی و پرورشی ۱-۵. امکانات و تجهیزات ۱-۶. بودجه و اعتبارات ۱-۷. معیشت و رفاه کارکنان	درون‌داد
۲-۱. مدیریت ۲-۲. برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی ۲-۳. برنامه‌ها و فعالیت‌های پژوهشی	فرآیند
۳-۱. برون‌داد واسطه‌ای (مانند ضریب کارآیی درونی، نرخ قبولی دانش‌آموزان، نرخ ارتقای دانش‌آموزان، نرخ تکرار پایه دانش‌آموزان، نرخ ترک تحصیل دانش‌آموزان، نرخ فارغ‌التحصیلی دانش‌آموزان، نرخ ماندگاری دانش‌آموزان، نرخ گذر دانش‌آموزان، نرخ ائتلاف، نرخ باسوادگی گروه‌های سنی، میانگین طول تحصیل دانش‌آموختگان) ۳-۲. برون‌داد نهایی	برون‌داد

اسناد بالا دستی آموزش و پرورش

اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش کشور عبارتند از: قانون اساسی (اصول سوم، پانزدهم و سی‌ام قانون اساسی)، سند چشم‌انداز (ایران در افق ۱۴۰۴ با محوریت رتبه اول در منطقه آسیای جنوب غربی)، مصوبات مجلس شورای اسلامی، مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، نقشه جامع علمی کشور، قوانین برنامه‌های توسعه پنج‌ساله (قانون برنامه پنجم)، مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش.

۱. قانون اساسی

اصل سوم قانون اساسی

دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم قانون اساسی، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

بند «۳» - آموزش و پرورش و تربیت‌بدنی رایگان برای همه در تمام سطوح و تسهیل و تعمیم آموزش عالی.

اصل پانزدهم قانون اساسی

زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد، ولی استفاده از زبان‌های محلی و قومی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی آزاد است.

اصل سی‌ام قانون اساسی

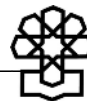
دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصیلات عالی را تا سر حد خودکفایی کشور به‌طور رایگان گسترش دهد.

۲. سند چشم‌انداز

در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی ایران کشوری است توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل.

جامعه ایرانی در افق این چشم‌انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت: توسعه‌یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود و متکی بر اصول اخلاقی و ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی.

دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل.

۳. مصوبات مجلس شورای اسلامی

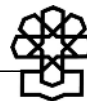
جدول ۱۳. مهمترین مصوبات مجلس شورای اسلامی در ارتباط با آموزش و پرورش

تاریخ تصویب	قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی - مرتبط با آموزش و پرورش
۱۳۶۶/۱۱/۲۵	قانون اهداف و وظایف وزارت آموزش و پرورش
۱۳۶۷/۳/۵	قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی
۱۳۶۸/۱۱/۱۹	قانون تشویق معلمان بازنشسته به ادامه همکاری با وزارت آموزش و پرورش
۱۳۶۹/۳/۸	قانون متعهدین خدمت به وزارت آموزش و پرورش
۱۳۶۹/۹/۲۱	قانون تشکیل سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۱۳۷۰/۵/۲۹	اساسنامه سازمان آموزش و پرورش استثنایی
۱۳۷۰/۹/۱۲	قانون انتقال مراقبین بهداشت مدارس به واحدهای آموزشی تابعه وزارت آموزش و پرورش
۱۳۷۲/۶/۹	قانون ممنوعیت تخلیه اماکن و واحدهای آموزشی و پرورشی در اختیار وزارت آموزش و پرورش
۱۳۷۳/۱/۲۴	قانون اصلاح قانون انتقال مراقبین بهداشت مدارس به واحدهای آموزشی تابعه وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۷۰/۹/۱۲
۱۳۷۴/۶/۱۴	قانون گزینش معلمان و کارکنان آموزش و پرورش
۱۳۷۵/۲/۲۲	قانون استخدام روحانیان و طلاب علوم دینی در وزارت آموزش و پرورش با استفاده از معافیت تحصیلی
۱۳۷۷/۶/۱	قانون تمدید مدت ممنوعیت تخلیه مقرر در قانون ممنوعیت تخلیه اماکن و واحدهای آموزشی و پرورشی در اختیار وزارت آموزش و پرورش
۱۳۸۱/۷/۲۹	قانون اصلاح لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش
۱۳۸۴/۴/۱۲	قانون الحاق یک تبصره به ماده واحده قانون اصلاح قانون انتقال مراقبین بهداشت مدارس به واحدهای آموزشی تابعه وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۷۳
۱۳۸۵/۴/۷	قانون احیای معاونت پرورشی و تربیت بدنی در وزارت آموزش و پرورش
۱۳۸۵/۷/۴	قانون ممنوعیت قلع ساختمانهای آموزش و پرورش تابع وزارت آموزش و پرورش
۱۳۸۶/۸/۹	قانون پذیرش دانشجویان در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کشور
۱۳۸۷/۵/۶	قانون اصلاح قانون تأسیس مدارس غیرانتفاعی (قانون تأسیس و اداره مدارس، مراکز آموزشی و پرورشی و غیردولتی)
۱۳۸۸/۷/۱۵	قانون تعیین تکلیف استخدامی معلمان حق التدریسی و آموزشیاران نهضت سوادآموزی در وزارت آموزش و پرورش
۱۳۸۹/۳/۲	قانون الحاق دو ماده به قانون تعیین تکلیف استخدامی معلمان حق التدریسی و آموزشیاران نهضت سوادآموزی در وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۸۸
۱۳۸۹/۱۰/۷	قانون الحاق سه ماده و دو تبصره به قانون تعیین تکلیف استخدامی معلمان حق التدریسی و آموزشیاران نهضت سوادآموزی در وزارت آموزش و پرورش

۴. مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی

جدول ۱۴. مهمترین مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی در حوزه مسائل آموزش و پرورش

جلسه	تاریخ	مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، مرتبط با وزارت آموزش و پرورش
۵۹	۱۳۶۴/۱۲/۱۳	تشکیل شورای تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش
۱۰۲	۱۳۶۵/۱۰/۳۰	تمدید مهلت ارائه طرح نهایی تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش
۰	۱۳۶۶/۲/۳	تخصیص قسمتی از ظرفیت پذیرش دوره کارشناسی ارشد علوم تربیتی به معلمان و مربیان امور تربیتی آموزش و پرورش
۱۴۱	۱۳۶۶/۱۲/۴	طرح اجرایی سوادآموزی
۱۵۰	۱۳۶۷/۳/۱۰	ماده واحده در مورد وابستگی سازمانی «سازمان ملی پرورش استعدادها درخشان» به وزارت آموزش و پرورش
۱۶۰	۱۳۶۷/۶/۸	پذیرش دانش‌آموزان ممتازی که در مسابقات المپیاد ریاضی شرکت می‌نمایند در رشته‌های ریاضی و فنی دانشگاه‌ها بدون شرکت در آزمون سراسری گروه ریاضی و فنی
۱۷۵	۱۳۶۷/۱۰/۶	موافقت با اصل تشکیل «سازمان مدارس غیرانتفاعی و مشارکت‌های مردمی» وابسته به وزارت آموزش و پرورش
۱۸۵	۱۳۶۸/۱/۲۹	موافقت مشروط با دایر نمودن دوره کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی در وزارت آموزش و پرورش (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی)
۱۹۴	۱۳۶۸/۵/۳	مصوبات شورای عالی درخصوص طرح تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش
۲۱۰	۱۳۶۸/۱۲/۸	موافقت با تعطیل مدارس خاص کلیمیان در روزهای شنبه
۲۳۵	۱۳۶۹/۱۰/۱۸	تغییر نظام آموزش و پرورش دوره متوسطه
۲۹۱	۱۳۷۱/۷/۱۴	تأسیس دانشکده دبیر فنی و حرفه‌ای در مرکز آموزش عالی انقلاب اسلامی (لویزان)
۴۳۲	۱۳۷۷/۹/۳	تغییر عنوان دانشکده تربیت دبیر لویزان به دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
۴۴۱	۱۳۷۸/۲/۲۱	استمرار فعالیت مدارس شاهد
۴۴۱	۱۳۷۸/۲/۲۱	اساسنامه سازمان دانش‌آموزی جمهوری اسلامی ایران
۴۹۳	۱۳۸۰/۱۱/۹	بررسی ادغام امور پرورشی و آموزشی در ساختار جدید وزارت آموزش و پرورش
۵۶۶	۱۳۸۴/۵/۴	طرح جامع توسعه فرهنگ اقامه نماز
۵۷۱	۱۳۸۴/۸/۱۰	شمول صلاحیت مؤسسه آموزش از راه دور به دوره پیش‌دانشگاهی
۵۹۵	۱۳۸۵/۹/۲۱	سیاست‌های سوادآموزی
۸۲۶	۱۳۸۹/۵/۲	سند تحول راهبردی در آموزش و پرورش
۶۸۴	۱۳۸۹/۱۲/۱۰	تصویب تشکیل دانشگاه جامع فرهنگیان

۵. نقشه جامع علمی کشور

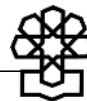
جدول ۱۵. مهمترین موارد مرتبط با آموزش و پرورش در نقشه جامع علمی کشور

<p>تلفیق آموزش با تربیت، پژوهش و مهارت این تلفیق باید از آموزش ابتدایی آغاز و در تمام دوره‌های آموزشی ادامه یابد و در نتیجه الگوی آموزشی حافظه‌مدار فعلی جای خود را به الگوی مبتنی بر یادگیری دانش به همراه تربیت انسان‌ها، پرورش مهارت‌ها و پژوهش خواهد داد</p>	<p>ویژگی‌های اصلی الگوی نظام علم، فناوری و نوآوری</p>
<p>ارتقای سطح دانش عمومی افراد جامعه و حذف بیسوادی، پوشش کامل دوره تحصیلات آموزش عمومی، ارتقای نظام آموزش به‌منظور هدایت دانش‌آموزان در جهت: ارتقای سطح دانش و مهارت نیروی کار کشور متناسب با استانداردهای جهانی و در راستای پاسخگویی به نیازهای جامعه و بازار کار داخلی و بین‌المللی</p>	<p>اهداف بخشی نظام علم، فناوری و نوآوری کشور</p>
<p>تحول، نوسازی و حرکت در مسیر تحقق عدالت آموزشی در نظام آموزشی اعم از آموزش و پرورش و آموزش عالی با توجه به آمایش سرزمین</p> <p>راهبردها: توجه به نظام آموزش و پرورش در حکم سرمایه ملی با تأکید بر: پرهیز از رویکرد اقتصادی به آموزش و پرورش و افزایش سهم آموزش دوره عمومی از بودجه دولت</p> <p>۱۰. بازنگری در برنامه‌های درسی و محتواهای آموزشی به‌منظور انطباق با تمامی نیازهای واقعی فردی، خانوادگی و اجتماعی دانش‌آموزان با تأکید بر:</p> <p>بازنگری در طرح و محتوای نظام آموزشی کشور با هدف تقویت روابط حوزه‌های مختلف آموزشی (اعم از آموزش‌های عمومی، مهارتی و عالی) و پشتیبانی مقاطع مختلف تحصیلی از یکدیگر</p> <p>ساماندهی و جهت‌مدار کردن آموزش‌های عمومی متناسب با آموزش‌های مهارتی و عالی، تکمیل و عملیاتی کردن سند ملی آموزش و پرورش و سند ملی برنامه درسی در تمامی ساختار آموزش و پرورش طراحی و استقرار نظام جامع اعتبارسنجی، رتبه‌بندی و تضمین کیفیت در نظام آموزشی.</p> <p>ارتقای بهره‌وری آموزشی و پژوهشی از طریق:</p> <p>ارتقای کیفیت نظام مدیریت و تصمیم‌گیری در آموزش</p> <p>ارتقای کیفی حرفه معلمی از طریق:</p> <p>تدوین طرح جامع دوره تربیت معلم، از کارشناسی تا دکترا</p> <p>اولویت دادن به حل مشکلات معلمان و ارتقای جایگاه اجتماعی و توانایی علمی و عملی ایشان، تک‌شغلی شدن معلمان و تمرکز کار آنها بر تدریس و اختصاص بخشی از ساعات موظف معلمان به پژوهش و مطالعه</p> <p>- اصلاح ساختار مدرسه به منظور تقدم دادن هدف‌های تربیتی بر آموزشی از طریق:</p> <p>توجه به نظام آموزش و پرورش در حکم سرمایه ملی با تأکید بر:</p>	<p>راهبرد کلان</p>
<p>وزارت آموزش و پرورش</p> <p>این وزارتخانه در چارچوب شرح وظایف مصوب خود لازم است برای اجرای نقشه جامع علمی کشور و براساس مصوبات شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری، به برنامه‌ریزی و اجرا اقدام کند و موارد ذیل را در اولویت برنامه‌های اجرایی خود قرار دهد:</p> <p>- برنامه‌ریزی توسعه منابع انسانی در آموزش و پرورش و تأمین نیروی انسانی متخصص تعلیمی و تربیتی از طریق دانشگاه‌های مرتبط</p> <p>- ارتقای توانمندی‌های معلمان و مربیان در سه بعد علمی، مهارتی و اخلاقی برای تحول آموزشی</p> <p>- تدوین برنامه‌های جامع تعلیم و تربیت براساس میانی مصوب</p> <p>- حمایت از نوآوری‌های آموزشی برای شکوفایی خلاقیت‌ها</p> <p>- پشتیبانی از مدیریت خلاق و کارآمد مدرسه برای رسیدن به استانداردهای عالی آموزشی از حیث امکانات، تجهیزات، و توانمندی‌های معلمان و مدیران مدارس</p>	<p>تقسیم کار ملی در حوزه علم و فناوری</p>

۶. مصوبات قانون برنامه پنجم

جدول ۱۶. مهمترین مصوبات قانون برنامه پنجم در ارتباط با آموزش و پرورش

<p>الف) در راستای تحقق بند «۸» سیاست‌های کلی ابلاغی و با هدف ارتقای کیفی سه حوزه دانش، مهارت و تربیت اسلامی به دولت اجازه داده می‌شود برنامه تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش کشور را در چارچوب قوانین موضوعه و با رعایت اولویت‌های ذیل تدوین نماید و پس از تصویب در هیئت وزیران به اجرا درآورد:</p> <p>۱. تحول در برنامه‌های آموزشی و پرورشی و درسی جهت کسب شایستگی‌های مورد نیاز فرد ایرانی توسط دانش‌آموختگان دوره آموزش عمومی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و نیازسنجی و به‌کارگیری فناوری</p> <p>۲. هدایت تحصیلی براساس علایق و ویژگی‌های دانش‌آموزان، توسعه حرفه‌ای و سرمایه انسانی مورد نیاز کشور</p> <p>۳. اصلاح نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با تأکید بر رویکرد ارزشیابی برای تحقق فرآیند یاددهی - یادگیری در کلیه دوره‌های تحصیلی و تحقق کامل این فرآیند تا پایان برنامه</p> <p>۴. بسترسازی و ایجاد انگیزه لازم برای ورود دانش‌آموزان مستعد به رشته‌های علوم انسانی</p> <p>۵. برنامه‌ریزی برای برقراری توازن بین تعداد دانش‌آموزان در رشته‌های مختلف تحصیلی متناسب با نیازهای جامعه به تدریج و در طول برنامه و برقراری توازن تا پایان برنامه</p> <p>۶. بسترسازی مناسب برای کسب حداقل یک شایستگی و مهارت با توجه به نیاز بازار کار تا پایان برنامه برای تمامی دانش‌آموزان دوره متوسطه نظری</p> <p>۷. استقرار نظام تضمین کیفیت جهت پایش، ارزشیابی، اصلاح و افزایش بهره‌وری</p> <p>۸. سنجش و ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای نیروی انسانی موجود و مورد نیاز آموزش و پرورش براساس شاخص‌های آموزشی و پرورشی</p> <p>۹. ارائه برنامه جامع آموزش قرآن اعم از روانخوانی و فهم قرآن و برنامه تلفیقی قرآن، معارف اسلامی و عربی با اهداف قرآنی</p> <p>۱۰. برنامه‌ریزی جهت تدوین برنامه‌های آموزشی ارتقای سلامت جسمانی و روانی مبتنی بر آموزه‌های دینی و قرآنی</p> <p>۱۱. تقویت و گسترش نظام مشاوره دانش‌آموز و خانواده جهت تحقق سلامت روحی دانش‌آموزان</p> <p>۱۲. بهره‌برداری از اماکن ورزشی سازمان تربیت‌بدنی در ساعات بلااستفاده جهت ارتقای سلامت جسمی دانش‌آموزان</p> <p>۱۳. افزایش سرانه فضاهای ورزشی دانش‌آموزان</p> <p>۱۴. به‌کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات در کلیه فرآیندها جهت تحقق عدالت آموزشی و تسهیل فرآیندهای موجود و ارائه برنامه‌های آموزشی و دروس دوره‌های تحصیلی به‌صورت الکترونیکی</p> <p>۱۵. ایجاد تعامل و ارتباط مؤثر با دیگر نظام‌های آموزشی در کشور از جمله آموزش عالی به‌عنوان زیر نظام یک نظام واحد</p> <p>۱۶. ایجاد تعامل آموزشی سازنده با دیگر کشورها و مراکز بین‌المللی مانند یونسکو، آیسسکو و یونیوک (ب) دولت موظف است به‌منظور افزایش بهره‌وری از طریق بهینه‌سازی در منابع انسانی و منابع مالی در وزارت آموزش و پرورش به نحوی اقدام نماید که در طول برنامه سهم اعتبارات غیرپرسنلی به پرسنلی افزایش یابد</p> <p>ج) آموزش و پرورش مجاز است در حدود مقرر در اصل پانزدهم قانون اساسی گویش محلی و ادبیات بومی را در مدارس تقویت نماید</p> <p>د) وزارت آموزش و پرورش موظف است به‌منظور تضمین دسترسی به فرصت‌های عادلانه آموزشی به تناسب جنسیت و نیاز مناطق به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته و رفع محرومیت آموزشی، نسبت به</p>	<p>قانون برنامه پنجم - ماده (۱۹)</p>
--	--------------------------------------

<p>آموزش از راه دور و رسانه‌ای و تأمین هزینه‌های تغذیه، رفت‌وآمد، بهداشت و سایر امور مربوط به مدارس شبانه‌روزی اقدام نماید</p> <p>ه) وزارت آموزش و پرورش مکلف است برای تأمین نیازهای ویژه و توانبخشی گروه‌های مختلف آموزشی اقدامات زیر را انجام دهد:</p> <ol style="list-style-type: none">۱. منقطع‌سازی مدارس و گسترش اجرای برنامه‌های تلفیقی و فراگیر۲. تدوین برنامه‌های جامع اطلاع‌رسانی جهت آگاه‌سازی و آموزش والدین کودکان با نیازهای خاص۳. تقویت طرح سنجش کودکان و افزایش امر مشاوره در این مدارس۴. توسعه مدارس استثنایی و کودکان با نیازهای خاص و فراهم آوردن شرایط و امکانات خاص لازم جهت توانمندسازی و افزایش مهارت‌های مورد نیاز این‌گونه آموزش‌پذیران و - سازمان صدا و سیما موظف است در راستای ترویج ارزش‌های اسلامی - ایرانی، ارتقای سطح فرهنگ عمومی و مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی، تقویت و گسترش برنامه‌های آموزشی، علمی و تربیتی در شبکه‌های مرتبط به‌ویژه برای دانش‌آموزان و دانشجویان در جهت حمایت از تحول در نظام آموزش و پرورش و تقویت هویت ملی جوانان را در اولویت قرار دهد	
<p>دولت مکلف است به‌منظور گسترش شایستگی حرفه‌ای از طریق افزایش دانش و مهارت با نگرش به انجام کار واقعی در محیط، اصلاح هرم تحصیلی نیروی کار و ارتقا و توانمندسازی سرمایه‌های انسانی، کاهش فاصله سطح شایستگی نیروی کار کشور با سطح استاندارد جهانی و ایجاد فرصت‌های جدید شغلی و حرفه‌ای برای جوانان و ارتقای جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و علمی، کاربردی کشور اعم از رسمی، غیررسمی و سازمان‌نایافته، ظرف یک سال از تاریخ تصویب این قانون در محورهای زیر سازوکارهای لازم را تهیه و با پیش‌بینی الزامات مناسب اجرا کند:</p> <p>الف) استمرار نظام کارآموزی و کارورزی در آموزش‌های رسمی متوسطه و عالی، غیررسمی فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی</p> <p>ب) فراهم‌سازی ارتقای مهارت در کشور از طریق اعطای تسهیلات مالی با نرخ ترجیحی و تأمین فضاهای فیزیکی و کالبدی با شرایط سهل و زمینه‌سازی حضور فعال و مؤثر بخش غیردولتی در توسعه آموزش‌های رسمی و غیررسمی مهارتی و علمی - کاربردی کشور</p> <p>ج) افزایش و تسهیل مشارکت بهره‌برداران از آموزش فنی و حرفه‌ای در بخش‌های دولتی و غیردولتی</p> <p>د) هماهنگی در سیاستگذاری و مدیریت در برنامه‌ریزی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشور به‌عنوان یک نظام منسجم و پویا متناسب با نیاز کشور</p> <p>ه) کاربست چارچوب صلاحیت‌های حرفه‌ای ملی به‌صورت منسجم برای ارتباط صلاحیت‌ها، مدارک و گواهینامه‌ها در سطوح و انواع مختلف در حوزه حرفه و شغل در جهت به رسمیت شناختن یادگیری مادام‌العمر و تعیین شایستگی‌های سطوح مختلف مهارتی</p> <p>و) نیازسنجی و برآورد نیروی انسانی کاردانی مورد نیاز و صدور مجوز لازم و حمایت به منظور تأسیس و توسعه مراکز آموزش دوره‌های کاردانی در بخش خصوصی و تعاونی و ایجاد ظرفیت‌های مورد نیاز تا سال چهارم برنامه</p> <p>ز) رتبه‌بندی مراکز آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی و غیررسمی براساس شاخص‌های مدیریت اجرایی، فرآیند یاددهی - یادگیری، نیروی انسانی، تحقیق و توسعه منابع و شاخص پشتیبانی فراگیران</p>	<p>ماده (۲۱) قانون برنامه پنجم</p>
<p>از ابتدای برنامه دانشکده‌ها و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای وزارت آموزش و پرورش با کلیه امکانات، اموال منقول و غیرمنقول و نیروی انسانی و دارایی‌ها و تعهدات و مسئولیت‌ها از وزارت مذکور منتزع و به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ملحق می‌گردد</p> <p>وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مکلف است در مقاطع کاردانی پیوسته و کارشناسی ناپیوسته به پذیرش دانشجو در این دانشکده‌ها و آموزشکده‌ها اقدام نماید</p> <p>تبصره - مبنای انتزاع و انتقال، دانشکده‌ها و آموزشکده‌های فنی حرفه‌ای است که در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۹ فعال بوده یا مجوز داشته‌اند</p>	<p>ماده (۲۳) قانون برنامه پنجم</p>

۷. مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش

جدول ۱۷. برخی از مهمترین مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش

اهداف و خط‌مشی‌های وزارت آموزش و پرورش، اهداف دوره متوسطه، اهداف دوره راهنمایی تحصیلی، اهداف دوره ابتدایی، اهداف کلی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران	اهداف
اساسنامه مدارس نمونه دولتی، اساسنامه مدارس بین‌المللی، اساسنامه دارالقرآن (خانه قرآن)، اساسنامه مراکز تربیت معلم، اساسنامه مدارس راهنمایی حرفه‌ای، اساسنامه مدارس نمونه دولتی، اساسنامه مدارس ایثارگران، اساسنامه دبیرستان‌های وابسته، اساسنامه دوره پیش‌دبستانی، اساسنامه مدارس ورزش	اساسنامه
آیین‌نامه تأسیس مدارس اتباع خارجی، آیین‌نامه آموزشگاه‌های علمی آزاد، آیین‌نامه کانون زبان ایران، آیین‌نامه گسترش مشارکت‌های مردمی در مدارس، آیین‌نامه تشکیل هیئت امناء در مدارس خیرساز اجازه تأسیس و راه‌اندازی مراکز آموزش از راه دور	آیین‌نامه‌ها و مصوبات مربوط به تأسیس مدارس و آموزش
- آیین‌نامه ساماندهی زمان آموزش در دوره‌های راهنمایی تحصیلی و متوسطه - افزایش جلسات هفتگی درس قرآن در دوره ابتدایی - نحوه تأسیس دبیرستان‌های علوم و معارف اسلامی - ادامه فعالیت و گسترش مدارس هیئت امنایی - چگونگی اداره مدارس ماندگار	آیین‌نامه‌ها و مصوبات مربوط به اداره مدارس
ساختار آموزشی مرحله اول آموزش بزرگسالان نهضت سوادآموزی - کاهش ساعات برنامه هفتگی برخی از رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای - اصول و چارچوب برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره پیش‌دبستانی - آموزش قرآن در دوره ابتدایی	برنامه‌های درسی
برگزاری امتحان نهایی در دوره پیش‌دانشگاهی اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	آیین‌نامه‌ها و مصوبات مربوط به امتحانات و نحوه ارزشیابی
۱. شاخص‌های ارزشیابی نظام آموزش و پرورش ۲. شاخص‌های نیروی انسانی ۳. شاخص‌های مالی آموزش و پرورش ۴. شاخص‌های دسترسی به آموزش و پرورش ۵. شاخص‌های ترکیب جمعیت دانش‌آموزی ۶. شاخص‌های آموزش و پرورش استثنایی ۷. شاخص‌های کارآیی درونی نظام آموزش و پرورش ۸. شاخص‌های فضاهای آموزش و پرورش ۹. شاخص‌های سوادآموزی ۱۰. شاخص‌های اشتغال به تحصیل (پوشش تحصیلی)	شاخص‌های آموزش و پرورش
برابری کلاس‌های نظام قدیم آموزش و پرورش با نظام جدید و نحوه ادامه تحصیل دارندگان کارنامه یا گواهینامه ارزش تحصیلی عده‌ای از پرسنل نیروی دریایی تعیین ارزش تحصیلات فارغ‌التحصیلان آموزشگاه‌های نیروهای مسلح	ارزش تحصیلی مدارک تحصیلی قدیم
اجرای قطعی آیین‌نامه آموزشی دوره متوسطه آموزش از راه دور انجام تحقیق از عملکرد مراکز آموزش از راه دور اجرای قطعی آیین‌نامه آموزشی دوره پیش‌دانشگاهی آموزش از راه دور اجازه تأسیس و راه‌اندازی مراکز آموزش از راه دور	آموزش از راه دور
اصلاح ترکیب اعضای کمیسیون ارزشیابی مدارک تحصیلی مدارس کشورهای خارجی آیین‌نامه ارزشیابی مدارک تحصیلی مدارس کشورهای خارجی	ارزشیابی مدارک تحصیلی خارجی

نمودار ۱۰. چارت سازمانی وزارت آموزش و پرورش

نهادهای و سازمان‌های مرتبط با آموزش و پرورش

- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری،
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی،
- وزارت کار،
- سازمان بهزیستی،
- سازمان بازنشستگی،
- سازمان تبلیغات اسلامی،
- کمیسیون آموزش و تحقیقات،
- شورای عالی انقلاب فرهنگی،
- برخی نهادهای دیگر مانند وزارت کشور، راهنمایی و رانندگی، شهرداری، کمیته امداد و بسیاری نهادهای دیگری که از امکانات آموزشی آموزش و پرورش برای توسعه آموزش‌های خود یا فرهنگ آموزش استفاده می‌کنند.

نقاط قوت و ضعف آموزش و پرورش

جدول ۱۸. نقاط قوت و ضعف آموزش و پرورش

<p>- حمایت مقام معظم رهبری و مجلس شورای اسلامی از انجام تحول بنیادین در نظام آموزشی کشور</p> <p>- وجود مراکز تربیت معلم، دانشگاه شهید رجایی و دانشگاه‌های مورد وثوق آموزش و پرورش برای تربیت نیروی انسانی</p> <p>- وجود مراکز پژوهشی تحت اختیار وزارت آموزش و پرورش</p> <p>- تمایل و اشتیاق خانواده‌ها به ادامه تحصیل فرزندان‌شان در مدارس</p> <p>- تمایل و اشتیاق خانواده‌ها به حضور در کلاس‌های آموزش خانواده</p> <p>- تهیه و تدوین طرح راهبردی «سوادآموزی» در کشور</p> <p>- تهیه و تدوین سند ملی آموزش و پرورش و سند برنامه‌ریزی درسی در وزارت آموزش و پرورش</p> <p>- همکاری و همگامی مردم خیر، تشکل‌های «خیرین مدرسه‌ساز»</p> <p>- ارتباط آموزش و پرورش با مجامع جهانی و بین‌المللی برای تبادل تجربه و اطلاعات علمی</p> <p>- اجرای طرح سنجش سلامت و آمادگی تحصیلی نوآموزان (مقتضیان تحصیل) در آستانه ورود به نظام آموزشی</p> <p>- وجود نهادهای مردم‌نهاد مرتبط با آموزش و پرورش</p> <p>- استقبال مردم برای مشارکت با آموزش و پرورش در حوزه تأسیس مدارس غیرانتفاعی (غیردولتی)</p> <p>- وجود مصوبه‌های قانونی چون ماده (۱۳) و (۱۶) قانون مدیریت خدمات کشوری</p> <p>- وجود قانون شوراهای آموزش و پرورش مناطق و استان‌ها</p> <p>- نقش آموزش و پرورش در بسترسازی برای تحقق سیاست‌های چشم‌انداز ۱۴۰۴</p> <p>- افزایش روزافزون مطالبات مردم از نظام آموزش و پرورش کشور</p> <p>- برخورداری آموزش و پرورش از نیروی انسانی متعهد و تحصیل‌کرده</p>	<p>نقاط قوت آموزش و پرورش</p>
<p>- عدم نگرش نظام‌مند به منابع انسانی، در تأمین، تربیت، نگهداشت و حفظ منزلت اجتماعی معلمان و - ارتقای علمی و حرفه‌ای آنان (تأمین نیروی انسانی از منابع مختلف که صلاحیت لازم برای تعلیم و تربیت را ندارند)</p> <p>- فقدان پوشش تحصیلی در آموزش عمومی در راستای تحقق عدالت آموزشی (این قانون از برنامه - اول هفت‌ساله توسعه تاکنون مورد تأکید بوده است)</p> <p>- ضعف مشارکت در اداره آموزش و پرورش و ضعف در مردمی کردن آموزش و پرورش (متمرکز بودن مدیریت در عمل و فکر)</p> <p>- عدم تبعیت از شیوه بودجه‌ریزی علمی و عملیاتی و عدم همخوانی و هماهنگی بودجه آموزش و پرورش با مأموریت‌ها و حجم و اندازه آن</p> <p>- پژوهش‌محور نبودن تصمیمات (برنامه‌ریزی درسی، آموزشی، مدیریتی)</p> <p>- متناسب نبودن محتوای کتاب‌های درسی و برنامه‌های آموزشی آن با نیازهای جامعه و عدم رعایت تفاوت‌های جنسیتی، فرهنگی، جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی</p> <p>- با توجه به تولید فزاینده علم در دنیا:</p> <p>- حافظه‌محور بودن روش‌های یادگیری - یاددهی و ارزشیابی از آموخته‌ها بر همین اساس.</p> <p>- کم‌توجهی به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای علیرغم نقش مؤثر آن در توسعه و اشتغال و عدالت اجتماعی</p> <p>- کاهش بهره‌وری، ضعف در تصمیم‌گیری، کندی در اجرا در سطوح ستاد و صف به‌ویژه در مدرسه، عدم پویایی در سیستم مدیریتی، ممانعت از رشد خلاقیت به‌لحاظ تمرکز در آموزش و پرورش</p> <p>- عدم حاکمیت سیاست واحد بر نهادهایی که به‌نحوی با موضوع تعلیم و تربیت در ارتباط هستند</p> <p>- بی‌توجهی به تعلیم و تربیت به‌عنوان اولویت اول نظام جمهوری اسلامی ایران و نگرش مصرفی به آموزش و پرورش</p> <p>- محدودیت گرایش به اندیشه‌های نو و نوآوری در آموزش و پرورش</p> <p>- فقدان استانداردهای علمی و آموزشی در ارکان نظام آموزشی از تجهیزات تا ابزار آموزشی و کمک آموزشی،</p>	<p>نقاط ضعف (تهدیدها و تهدیدها) آموزش و پرورش</p>

<p>فضای آموزشی و پرورشی</p> <p>- معطل گذاشتن اجرای بعضی از قوانین مصوب در مجلس شورای اسلامی (قانون اصلاح نظام پذیرش دانشجو «حذف کنکور» و قانون اجباری نمودن آموزش و پرورش عمومی، و...)</p> <p>- کمبود فضاهای پرورشی مانند اردوگاه، مسجد، کانون، نمازخانه و سالن‌های ورزشی به‌ویژه برای دختران و محرم‌سازی آنها برای این گروه از دانش‌آموزان</p> <p>- فرسوده و نایمن بودن بخشی از ساختمان‌ها به‌خصوص در تهران و برخی از کلان‌شهرها</p> <p>- نارسا بودن نظام مشاوره و نظام هدایت تحصیلی دانش‌آموزان</p> <p>- کم‌توجهی بخشی از معلمان آموزش و پرورش به روش تدریس فعال در کلاس</p> <p>- ضعف در مدیریت منابع و واحدهای آموزشی در نتیجه پایین بودن میزان بهره‌وری</p> <p>- سیاست‌زدگی نظام مدیریتی آموزش و پرورش و دخالت تصمیمات سلیقه‌ای</p> <p>- وجود تهاجم فرهنگی در ابعاد مختلف</p> <p>- عدم تطابق بین نوع تحصیلات دانش‌آموزان و شرایط شغل و اشتغال</p> <p>- وجود محدودیت برای استقبال از افراد فرهیخته برای خدمت در آموزش و پرورش</p> <p>- به‌روز نبودن تجهیزات و ماشین‌آلات، ابزار آموزشی و کمک آموزشی هنرستان‌ها و مدارس</p> <p>- دستکاری در بعضی از شاخص‌های مصرف نیروی انسانی</p>	
--	--

موضوعات در دست بررسی

در حال حاضر موضوع ساماندهی زمان آموزش (تعطیلی پنجشنبه‌ها در مقطع متوسطه) به‌عنوان یک موضوع چالش برانگیز در نظام آموزشی در دست بررسی است. همچنین موضوع ساختار که براساس قانون اهداف و وظایف آموزش و پرورش باید در مجلس شورای اسلامی به تصویب برسد در شورای عالی انقلاب فرهنگی مراحل تصویب خود را می‌گذراند که از دیگر موضوعات مطرح در آموزش و پرورش است، البته موارد دیگری همچون ساماندهی نیروی انسانی با طرح تشکیل دانشگاه فرهنگیان و تصویب برنامه درسی ملی را نیز می‌توان نام برد.

قانونگذاری جدید

به‌نظر می‌رسد به غیر از موضوع ساختار نظام آموزشی که نیاز به تصویب مجلس شورای اسلامی دارد در حال حاضر آموزش و پرورش نیاز به قانون خاص دیگری ندارد و بهتر است مجلس نیز از تصویب قوانین دیگری مانند اولویت‌بخشی به استخدام نیروهای شرکتی، آموزشیار نهضت سوادآموزی، مربیان پیش‌دبستانی و... که می‌تواند مانع ساماندهی نیروی انسانی در این دستگاه شود، خودداری کند.

منابع و مأخذ

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
۲. قانون برنامه پنجم توسعه.
۳. سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران.
۴. نقشه جامع علمی کشور.
۵. مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی.
۶. مصوبات مجلس شورای اسلامی.
۷. قانون اهداف و وظایف آموزش و پرورش.
۸. سند تحول راهبردی.
۹. اطلاعات آماری سازمان یونسکو، سال ۲۰۱۱.
۱۰. اطلاعات آماری سازمان ملل متحد، سال ۲۰۱۱.
۱۱. اطلاعات آماری آموزش و پرورش از سال ۱۳۸۳ الی ۱۳۹۰.
۱۲. گزارش بودجه آموزش و پرورش، سال ۱۳۹۰.
۱۳. گزارش سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۰۹۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: با نمایندگان مردم در مجلس نهم ۱۰. آشنایی با بخش آموزش و پرورش

نام دفتر: مطالعات اجتماعی (گروه آموزش و پرورش)

تهیه و تدوین‌کنندگان: محبوبه محمدعلی، مهدی اسمعیلی

ناظر علمی: علی اخوان بهبهانی

منتقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۱۱/۳